



جمهوری اسلامی ایران  
Islamic Republic of Iran

سازمان ملی استاندارد ایران

Iranian National Standardization Organization



استاندارد ملی ایران

۷۱۱۱-۴

چاپ اول

۱۳۹۲

INSO

7111-4

1st. Edition  
2014

شناسه‌هایی برای معرفی اسامی زبان‌ها -  
قسمت ۴: اصول کلی شناسه‌گذاری برای  
معرفی اسامی زبان‌ها و نهادهای مرتبط و  
راهنمای کاربرد

**Codes for the Representation of Names of  
Languages-Part4: General Principles of  
Coding of the Representation of Languages  
and Related Entities, and Application  
Guidelines**

**ICS:01.140.20**

## به نام خدا

### آشنایی با سازمان ملی استاندارد ایران

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱ تنها مرجع رسمی کشور است که وظیفه تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) ایران را به عهده دارد.

نام موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب یکصد و پنجاه و دومین جلسه شورای عالی اداری مورخ ۹۰/۶/۲۹ به سازمان ملی استاندارد ایران تغییر و طی نامه شماره ۲۰۶/۳۵۸۳۸ مورخ ۹۰/۷/۲۴ جهت اجرا ابلاغ شده است. تدوین استاندارد در حوزه های مختلف در کمیسیون های فنی مرکب از کارشناسان سازمان، صاحب نظران مراکز و مؤسسات علمی، پژوهشی، تولیدی و اقتصادی آگاه و مرتبط انجام می شود و کوششی همگام با مصالح ملی و با توجه به شرایط تولیدی، فناوری و تجاری است که از مشارکت آگاهانه و منصفانه صاحبان حق و نفع، شامل تولیدکنندگان، مصرف کنندگان، صادرکنندگان و وارد کنندگان، مراکز علمی و تخصصی، نهادها، سازمان های دولتی و غیر دولتی حاصل می شود. پیش نویس استانداردهای ملی ایران برای نظرخواهی به مراجع ذی نفع و اعضای کمیسیون های فنی مربوط ارسال می شود و پس از دریافت نظرها و پیشنهادات در کمیته ملی مرتبط با آن رشته طرح و در صورت تصویب به عنوان استاندارد ملی (رسمی) ایران چاپ و منتشر می شود.

پیش نویس استانداردهایی که مؤسسات و سازمان های علاقه مند و ذی صلاح نیز با رعایت ضوابط تعیین شده تهیه می کنند در کمیته ملی طرح و بررسی و در صورت تصویب، به عنوان استاندارد ملی ایران چاپ و منتشر می شود. بدین ترتیب، استانداردهایی ملی تلقی می شوند که بر اساس مفاد نوشته شده در استاندارد ملی ایران شماره ۵ تدوین و در کمیته ملی استاندارد مربوط که سازمان ملی استاندارد ایران تشکیل می دهد به تصویب رسیده باشد.

سازمان ملی استاندارد ایران از اعضای اصلی سازمان بین المللی استاندارد (ISO)<sup>۱</sup>، کمیسیون بین المللی الکتروتکنیک (IEC)<sup>۲</sup> و سازمان بین المللی اندازه شناسی قانونی (OIML)<sup>۳</sup> است و به عنوان تنها رابط<sup>۴</sup> کمیسیون کدکس غذایی (CAC)<sup>۵</sup> در کشور فعالیت می کند. در تدوین استانداردهای ملی ایران ضمن توجه به شرایط کلی و نیازمندی های خاص کشور، از آخرین پیشرفت های علمی، فنی و صنعتی جهان و استانداردهای بین المللی بهره گیری می شود.

سازمان ملی استاندارد ایران می تواند با رعایت موازین پیش بینی شده در قانون، برای حمایت از مصرف کنندگان، حفظ سلامت و ایمنی فردی و عمومی، حصول اطمینان از کیفیت محصولات و ملاحظات زیست محیطی و اقتصادی، اجرای بعضی از استانداردهای ملی ایران را برای محصولات تولیدی داخل کشور و/یا اقلام وارداتی، با تصویب شورای عالی استاندارد، اجباری نماید. سازمان می تواند به منظور حفظ بازارهای بین المللی برای محصولات کشور، اجرای استاندارد کالاهای صادراتی و درجه بندی آن را اجباری نماید. همچنین برای اطمینان بخشیدن به استفاده کنندگان از خدمات سازمان ها و مؤسسات فعال در زمینه مشاوره، آموزش، بازرسی، ممیزی و صدور گواهی سیستم های مدیریت کیفیت و مدیریت زیست محیطی، آزمایشگاه ها و مراکز کالیبراسیون (واسنجی) وسایل سنجش، سازمان ملی استاندارد ایران این گونه سازمان ها و مؤسسات را بر اساس ضوابط نظام تأیید صلاحیت ایران ارزیابی می کند و در صورت احراز شرایط لازم، گواهینامه تأیید صلاحیت به آن ها اعطا و بر عملکرد آن ها نظارت می کند. ترویج دستگاه بین المللی یکاها، کالیبراسیون (واسنجی) وسایل سنجش، تعیین عیار فلزات گرانبها و انجام تحقیقات کاربردی برای ارتقای سطح استانداردهای ملی ایران از دیگر وظایف این سازمان است.

1- International Organization for Standardization

2 - International Electrotechnical Commission

3- International Organization of Legal Metrology (Organisation Internationale de Metrologie Legale)

4 - Contact point

5 - Codex Alimentarius Commission

## کمیسیون فنی تدوین استاندارد

« شناسه‌هایی برای معرفی اسامی زبان‌ها- قسمت ۴: اصول کلی شناسه‌گذاری برای معرفی اسامی زبان‌ها و نهادهای مرتبط و راهنمای کاربرد »

### رئیس:

پورقریب، بهزاد  
(دکترای زبان انگلیسی)

### سمت و یا نمایندگی

عضو هیات علمی دانشگاه جامع گلستان

### دبیر:

تهرانی شاد، فاطمه  
(کارشناسی مترجمی زبان انگلیسی)

کارشناس اداره کل استاندارد گلستان

### اعضاء: ( به ترتیب حروف الفبا )

احمدی، منصوره  
(کارشناسی زمین شناسی)

مدیر کنترل کیفیت شرکت بنیاد بتن کاسپین و  
مترجم زبان انگلیسی

اسمعیلی، علیرضا  
(کارشناسی حسابداری)

مسئول امور مالی و اداری اداره کل استاندارد گلستان

برزگر، هاجر  
(کارشناسی زمین شناسی)

مدیر کنترل کیفیت اتحادیه شن و ماسه استان گلستان  
و مترجم زبان انگلیسی

جعفری ایوری، سیدعلی  
(مهندسی عمران)

کارشناس مسئول آزمایشگاه برق، مکانیک و ساختمان  
اداره کل استاندارد گلستان - ویراستار

حسینیان، شاهین  
(کارشناسی ارشد ادبیات زبان انگلیسی)

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان

ربیع نژاد، علی  
(کارشناسی آمار)

مسئول حراست اداره کل استاندارد گلستان

صابری، سمیه  
(کارشناسی ارشد مشاوره)

مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر  
و کارشناس ادبیات انگلیسی

عالیشاهی، حمیدرضا  
(کارشناسی فیزیک)

رئیس اداره استانداردسازی، آموزش و ترویج استاندارد  
اداره کل استاندارد گلستان

عضو هیات علمی دانشگاه جامع گلستان

عبدالمنافی، سید جلال  
(دکترای آموزش زبان انگلیسی)

مدرس زبان انگلیسی دوره ابتدایی شهرستان گرگان

علیرضایی، سامره  
(کارشناسی مترجمی زبان انگلیسی)

معاون ارزیابی انطباق  
اداره کل استاندارد گلستان

فرمانی، محمود  
(کارشناسی ارشد مدیریت دولتی)

دبیر زبان انگلیسی شهرستان سمنان

کردرستمی، سعیده  
(کارشناسی ارشد آموزش زبان انگلیسی)

کارشناس شرکت توزیع نیروی برق استان گلستان  
و مترجم زبان انگلیسی

نونهال، امین  
(مهندسی برق)

## فهرست مندرجات

صفحه		عنوان
ب		آشنایی با سازمان ملی استاندارد
ج		کمیسیون فنی تدوین استاندارد
ز		پیش‌گفتار
ح		مقدمه
۱	۱	هدف و دامنه کاربرد
۱	۲	مراجع الزامی
۳	۳	اصطلاحات و تعاریف
۸	۴	مفاهیم اساسی شناسه‌گذاری زبان
۸	۴-۱	زبان‌ها و شناسه‌های زبانی
۹	۴-۲	زبان‌های مجزا
۱۰	۴-۳	کلان زبان
۱۱	۴-۴	قاعده زبان‌شناسی
۱۱	۴-۵	لهجه‌ها
۱۲	۴-۶	عناصر اشتراکی و گروه‌های زبان
۱۲	۴-۷	زبان‌های منقرض شده، باستانی و تاریخی
۱۲	۴-۸	زبان مصنوعی
۱۳	۴-۹	سیستم‌های نوشتاری و دست‌نوشته‌ها
۱۳	۵	ارتباط بین قسمت‌های مختلف مجموعه استانداردهای ISO 639
۱۳	۵-۱	قسمت‌های استاندارد ISO 639
۱۳	۵-۲	قسمت‌های استاندارد ISO 639 دارای یک دامنه شناسه
۱۳	۵-۳	اصول
۱۴	۵-۴	پشتیبانی مشترک و پایگاه داده شناسه‌گذاری زبان
۱۴	۶	مباحث اجرایی
۱۴	۶-۱	کاربردها
۱۵	۶-۲	زیرمجموعه جداول شناسه
۱۶	۶-۳	گروه‌های زبان
۱۷	۷	ترکیبی از شناسه‌های زبان با دیگر استانداردها و شناسه‌ها

## ادامه فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
۱۷	۱-۷ ترکیب استاندارد iso 639 با iso 3166
۱۷	۲-۷ ترکیب استاندارد iso 639 با iso 19111 , 19112
۱۷	۳-۷ ترکیب استاندارد iso 639 با استاندارد iso 15924
۱۸	۴-۷ دیگر ترکیبات شناسه‌ای
۱۸	۵-۷ قالب شناسه‌های ترکیبی
۱۹	۸ قالب توصیفی زبان (LDF)
۱۹	۱-۸ تطابق بین الگوهای استاندارد iso 639 و استاندارد ملی ایران شماره ۱۲۶۲۰
۱۹	۱-۱-۸ کلیات
۲۱	۲-۱-۸ شناسایی
۲۳	۳-۱-۸ توصیف یک شناسه زبان در استاندارد iso 639
۲۸	۲-۸ پیوست‌های استاندارد ملی ۱۲۶۲۰ برای قالب توصیفی زبان در استاندارد iso 639
۲۸	۱-۲-۸ معرفی
۳۱	۲-۲-۸ مستند سازی
۳۳	۳-۸ اطلاعات زبان
۳۶	پیوست الف (اطلاعاتی) دستور کلی برای قسمت‌های استاندارد iso 639

## پیش گفتار

استاندارد « شناسه‌هایی برای معرفی اسامی زبان‌ها- قسمت ۴: اصول کلی شناسه‌گذاری برای معرفی اسامی زبان‌ها و نهادهای مرتبط و راهنمای کاربرد » که پیش‌نویس آن در کمیسیون‌های مربوط توسط سازمان ملی استاندارد ایران تهیه و تدوین شده و در یکصد و سی و سومین اجلاس کمیته ملی استاندارد اسناد و تجهیزات اداری و آموزشی مورخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۰ مورد تصویب قرار گرفته است. اینک به استناد بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین ومقررات سازمان ملی استاندارد ایران ، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱ ، به عنوان استاندارد ملی ایران منتشر می‌شود .

برای حفظ همگامی و هماهنگی با تحولات و پیشرفت های ملی و جهانی در زمینه صنایع، علوم و خدمات، استانداردهای ملی ایران در مواقع لزوم تجدید نظر خواهد شد و هر پیشنهادی که برای اصلاح و تکمیل این استانداردها ارائه شود، هنگام تجدید نظر در کمیسیون فنی مربوط مورد توجه قرار خواهد گرفت. بنابراین، باید همواره از آخرین تجدیدنظر استانداردهای ملی استفاده کرد.

منبع و ماخذی که برای تهیه این استاندارد مورد استفاده قرار گرفته به شرح زیر است:

ISO 639-4: 2010' Codes for the Representation of Languages-Part4: General Principles of Coding of the Representation of Languages and Related Entities, and Application Guidelines

## مقدمه:

این استاندارد، شناسه‌هایی را برای تشخیص و تعریف زبان‌های خاص، گونه‌ها و گروه‌های زبان گردآوری کرده است. این شناسانه‌ها کاربردهای گوناگونی دارند. از جمله: معرفی یک زبان در یک متن خاص، زبان لغات و اصطلاحات در فرهنگ لغت یا بانک‌های لغوی، اشاره به یک زبان در سخنرانی، زبان تخصصی، استفاده در قابلیت‌های زبان نرم افزار، تعیین محل زایش زبان و غیره. انتظار می‌رود که قسمت‌های مختلف این مجموعه استاندارد در موارد مختلف کاربردهای خاص داشته باشند.

مجموعه استانداردهای ISO 639 ، با عنوان کلی «شناسه‌هایی برای معرفی اسامی زبان‌ها» از قسمت‌های زیر تشکیل شده است :

- قسمت ۱ : شناسه‌های دو حرفی

- قسمت ۲ : شناسه‌های سه حرفی

- قسمت ۳ : شناسه‌های سه حرفی برای پوشش جامع زبان‌ها

- قسمت ۴ : اصول کلی شناسه‌گذاری برای معرفی اسامی زبان‌ها و نهادهای مرتبط و راهنمای کاربرد

- قسمت ۵ : شناسه‌های سه حرفی برای گروه‌ها و خانواده‌های زبانی

- قسمت ۶ : شناسه‌های چهار حرفی برای پوشش جامع گونه‌های زبانی

قسمت‌های ۱، ۲، ۳ و ۵ ، اطلاعاتی در مورد مباحث اجرایی و کاربردی را در برمی‌گیرد. در هر حال، ضروری است که شرح مفصلی در خصوص هر یک از آنها و قوانین اجرایی‌شان در شماره‌های جداگانه ارائه گردد.



# شناسه‌هایی برای معرفی اسامی زبان‌ها - قسمت ۴: اصول کلی شناسه‌گذاری برای معرفی

## اسامی زبان‌ها و نهادهای مرتبط و راهنمای کاربرد

### ۱ هدف و دامنه کاربرد

هدف از تدوین این استاندارد تعیین اصول کلی شناسه‌گذاری زبان‌ها است و شناسه‌هایی را در بر می‌گیرد که مشخصاً در سایر بخش‌ها با شناسه‌های دیگر ترکیب می‌شود. به علاوه این بخش از استاندارد برای هر ترکیبی در سایر بخش‌ها یک راهنمای کاربردی است. ضمناً اصطلاحات و توصیفات کلی این بخش جایگزین عبارات مشابه در سایر بخش‌ها می‌شود. همچنان که در تجدیدنظرهای بعدی نیز مدنظر قرار می‌گیرد.

اطلاعات مربوط به توصیف نهادهای زبانی به عنوان چارچوبی برای پایگاه‌های اطلاعات سایر بخش‌های این مجموعه استانداردهای بین‌المللی نیز ارائه شده است.

### ۲ مراجع الزامی

مدارک الزامی زیر حاوی مقرراتی است که در متن این استاندارد ملی به آن‌ها ارجاع داده شده است. بدین ترتیب آن مقررات جزئی از این استاندارد ملی ایران محسوب می‌شود.

در صورتی که به مدرکی با ذکر تاریخ انتشار ارجاع داده شده باشد، اصلاحیه‌ها و تجدیدنظرهای بعدی آن مورد نظر این استاندارد ملی ایران نیست. در مورد مدارکی که بدون ذکر تاریخ انتشار به آن‌ها ارجاع داده شده است، همواره آخرین تجدیدنظر و اصلاحیه‌های بعدی آن‌ها مورد نظر است.

استفاده از مراجع الزامی زیر برای این استاندارد الزامی است:

۱-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱-۱۱۱۷۹: سال ۱۳۸۸، فناوری اطلاعات - جایگاه‌های ثبت فراداده (MDR) - قسمت اول: چارچوب کاری

۲-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۲-۱۱۱۷۹: سال ۱۳۸۸، فناوری اطلاعات - جایگاه‌های ثبت فراداده (MDR) - قسمت دوم: دسته‌بندی

۳-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۴-۱۱۱۷۹: سال ۱۳۸۸، فناوری اطلاعات - جایگاه‌های ثبت فراداده (MDR) - قسمت چهارم: صورت‌بندی تعاریف داده

۴-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۵-۱۱۱۷۹: سال ۱۳۸۸، فناوری اطلاعات - جایگاه‌های ثبت فراداده (MDR) - قسمت پنجم: اصول نام‌گذاری و شناسانه‌گذاری

۵-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۶-۱۱۱۷۹: سال ۱۳۸۸، فناوری اطلاعات - جایگاه‌های ثبت فراداده - قسمت ششم: ثبت

۶-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۲۶۲۰: سال ۱۳۹۰، واژه‌شناسی و سایر منابع زبانی و محتوایی - ویژگی رده‌بندی داده‌ها و مدیریت ثبت جایگاه رده داده برای منابع زبانی

- 2-7** ISO 639-1: 2002, Codes for the representation of names of languages — Part 1: Alpha-2 code
- 2-8** ISO 639-2: 1998, Codes for the representation of names of languages — Part 2: Alpha-3 code
- 2-9** ISO 639-3: 2007, Codes for the representation of names of languages — Part 3: Alpha-3 code for comprehensive coverage of languages
- 2-10** ISO 639-5: 2008, Codes for the representation of names of languages — Part 5: Alpha-3 code for language families and groups
- 2-11** ISO 3166-1: 2006, Codes for the representation of names of countries and their subdivisions — Part 1: Country codes
- 2-12** ISO 3166-2: 2007, Codes for the representation of names of countries and their subdivisions — Part 2: Country subdivision code
- 2-13** ISO 3166-3: 1999, Codes for the representation of names of countries and their subdivisions — Part 3: Code for formerly used names of countries
- 2-14** ISO 8601: 2004, Data elements and interchange formats — Information interchange — Representation of dates and times
- 2-15** ISO/IEC 11179-3: 2003, Information technology — Metadata registries (MDR) — Part 3: Registry metamodel and basic attributes
- 2-16** ISO 15924: 2004, Information and documentation — Codes for the representation of names of scripts
- 2-17** ISO 19111: 2007, Geographic information — Spatial referencing by coordinates
- 2-18** ISO 19112: 2003, Geographic information — Spatial referencing by geographic identifiers

## ۳ اصطلاحات و تعاریف

در این استاندارد اصطلاحات و تعاریف زیر به کار می‌رود:

**یادآوری-** تعاریفی که در این استاندارد ارائه می‌شوند، به منظور استفاده کاربردی در همین استاندارد و سایر بخش‌های آن می‌باشد. لذا برای اهداف متعدد زبان شناسی نیاز به جزئیات بیشتر و احتمالاً انحراف از تعاریف می‌باشد.

### ۱-۳

#### شناسه

داده‌های تغییر شکل یافته یا ارائه شده در شکل‌های مختلف بر اساس مجموعه قوانین از پیش تعیین شده، هستند.

**یادآوری-** کاربرد واژه شناسه در همه نظام‌های شناسه‌گذاری شده استاندارد یکسان نیست. و در این بخش بر اساس کاربردش تعریف می‌شود. شناسه را در یک جدول شناسه‌گذاری در نظر می‌گیریم و مجموعه‌ای از قوانین که مربوط به این جدول می‌باشد. هر سطر از جدول یک «عنصر شناسه» است.

مثال:

De-German-Allemand-Deutsch زبان آلمانی

در این سطر، de یک «شناسانه زبانی» است.

### ۲-۳

#### جدول شناسه‌گذاری

جدول عناصر شناسه به عنوان بخشی از یک شناسه می‌باشد.

### ۳-۳

#### دامنه شناسه

کلیتی از ارزش‌های ممکن که برای بیان مجموعه‌ای از شناسانه‌ها در یک شناسه به کار می‌رود.

**مثال:** حروف الفبا (a-z) می‌توانند حداقل بیانگر یک شناسه دو حرفی باشند. همان‌گونه که در استاندارد ISO 639-1 توضیح داده شده است.

**یادآوری-** شناسه‌های زبانی سه حرفی که در قسمت‌های ۲، ۳ و ۵ از استاندارد ISO 639 بیان می‌شود، دامنه شناسه برابر دارند. یعنی تعداد حروف شناسه‌های زبانی در این بخش‌ها یکسان هستند.

۴-۳

### عنصر شناسه

موارد مجزا در یک جدول شناسه هستند.

یادآوری- در شناسه‌های زبانی این استاندارد، هر عنصر شناسه شامل یک شناسانه زبان و اسامی آن زبان است.

۵-۳

### شناسانه زبان

#### نماد زبان

زنجیره‌ای از نویسه که توسط یک نهاد زبان‌شناسی به منظور منحصر به فرد خواندن یک زبان تعیین می‌شود.

یادآوری ۱- در شناسه‌های زبانی در قسمت‌های ۲، ۳ و ۵ از استاندارد ISO 639 هر شناسانه زبان شامل دو یا سه حرف است.

یادآوری ۲- به بند ۴-۱ رجوع شود.

۶-۳

### زبان

استفاده نظام‌مند از صداها، حروف، نمادها یا نشانه‌ها برای بیان یا انتقال معنا یا یک پیام میان انسان‌ها است.

یادآوری ۱- این تعریف با توجه به اهداف مجموعه استانداردها به عنوان یک تعریف کاربردی در نظر گرفته شده است و به معنای مفهوم جهانی آن نیست.

یادآوری ۲- به بندهای ۴-۱ و ۴-۲ رجوع شود.

۷-۳

### زبان مجزا

زبانی که به وضوح از سایر زبان‌ها متمایز باشد.

یادآوری- به بند ۴-۲ رجوع شود.

۸-۳

### گویش

گونه‌ای از زبان که ویژه یک منطقه جغرافیایی یا گروهی از کاربران زبان می‌باشد.

یادآوری - به بند ۴-۵ رجوع شود.

۹-۳

### کلان زبان

زبانی که برای اهداف خاصی ممکن است به دو یا چند زبان مجزا تقسیم شود.

یادآوری - به بند ۴-۳ رجوع شود.

۱۰-۳

### گروه زبانی

دو یا چند زبان مجزا که ممکن است با هدف خاصی به عنوان یک واحد تلقی شوند.

یادآوری - به بند ۴-۶ رجوع شود.

۱۱-۳

### خانواده زبانی

دو یا چند زبان مجزاکه با یک ریشه مشترک به هم مربوط هستند.

یادآوری - در مواردی خاص ممکن است یک خانواده زبانی تنها شامل یک زبان مجزا (یک عضو) باشد.

۱۲-۳

### گروه باقی‌مانده

گروه زبانی که به طور واضح از گروه‌های زبانی ذکر شده مجزا باشد.

۱۳-۳

### تنوع زبانی

به معنای تغییرات مستمر در یک زبان یا در میان زبان‌های مجزا می‌باشد.

یادآوری - تنوع زبانی را می توان به عنوان تنوعی توصیف نمود که مشمول زمان، مکان، قرابت فرهنگی و یا غیره می باشد.

۱۴-۳

### گونه زبان

یک زبان مجزا که احتمالاً شناخته شده و معرفی گردیده است.

۱۵-۳

### گونه استاندارد

گونه زبانی که از موقعیت و هنجار بالایی برخوردار باشد.

یادآوری - گونه استاندارد زبان که معمولاً در ارتباطات اجتماعی یا اداری و یا ارتباط بین کاربران گونه های مختلف زبان استفاده می شود.

۱۶-۳

### نظام نگارش

نظامی برای نوشتن زبان که شامل رسم الخط و مجموعه ای از نویسه های مورد استفاده باشد.

یادآوری - به بند ۴-۹ رجوع شود.

۱۷-۳

### رسم الخط

مجموعه ای از نویسه های ترسیمی که در شکل نوشتاری یک یا چند زبان استفاده می شود.

یادآوری - به بند ۴-۹ رجوع شود.

۱۸-۳

### املا

مجموعه ای از قواعد است که برای صحیح نوشتن کلمات و متن در یک یا چند زبان استفاده می شود.

۱۹-۳

### حرف نویسی

نظامی است برای بیان یک متن در رسم الخط دیگری به طوری که با آنچه در متن اصلی بوده متفاوت نباشد.

یادآوری - متن نهایی به عنوان حرف‌نویسی نیز مطرح می‌شود.

۲۰-۳

### آوانویسی<sup>۱</sup>

نوعی نسخه‌برداری که بازسازی متن اصلی را بدون کاستن از اطلاعات نویسه‌های ترسیمی ممکن می‌سازد.

یادآوری-متن نهایی به عنوان آوانویسی نیز مطرح می‌شود.

۲۱-۳

### زبان نوشتاری

زبان مجزا یا گونه‌زبانی که عموماً با یک املای نسبتاً استاندارد ارائه می‌شود.

۲۲-۳

### زبان محاوره‌ای

زبان مجزا یا گونه‌زبانی که در گفتار استفاده می‌شود.

یادآوری - هر زبان محاوره‌ای می‌تواند با استفاده از یک نظام صداگذاری نوشته شود که در آن نویسه‌ها نماینده مستقیم صداها (آواها و واج‌ها) باشد.

۲۳-۳

### زبان زنده

زبان مجزا یا گونه‌زبانی که امروزه به صورت رایج، به خصوص در زبان محاوره‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۲۴-۳

### زبان منسوخ

زبان مجزا یا گونه‌زبانی که دیگر استفاده نمی‌شود و امروزه چیزی از آن بر جای نمانده است .

یادآوری - به بند ۴-۷ رجوع شود.

---

<sup>۱</sup> - نگارش واژه‌های یک زبان به زبان دیگر

۲۵-۳

### زبان کهن

زبان منسوخی که دارای ادبیات متمایز و موقعیت ویژه در جوامع علمی است.

یادآوری - به بند ۴-۷ رجوع شود.

۲۶-۳

### زبان تاریخی

مرحله تاریخی اولیه و شناخته شده از یک زبان زنده یا یک زبان منسوخ است.

مثال: انگلیسی کهن و انگلیسی وسطا دوره‌های تاریخی از زبان انگلیسی هستند.

۲۷-۳

### زبان طبیعی

زبانی برای ارتباطات انسانی که زبان مصنوعی نیست.

۲۸-۳

### زبان مصنوعی

زبانی برای ارتباطات انسانی که به صورت مصنوعی ایجاد شده است.

یادآوری - به بند ۴-۸ رجوع شود.

## ۴ مفاهیم اساسی شناسه گذاری زبان

### ۱-۴ زبان‌ها و شناسانه‌های زبانی

شناسانه‌های زبانی از ۲۶ حرف کوچک الفبای لاتین که در ذیل اشاره شده تشکیل شده‌اند:

a-b-c-d-e-f-g-h-i-j-k-l-m-n-o-p-q-r-s-t-u-v-w-x-y-z

و هیچ علامت تفکیکی یا نشان توصیفی میان آن‌ها به کار نمی‌رود.

شناسانه زبانی یک زبان را توصیف می‌کند که ممکن است دارای یک یا چند اسم باشد. هدف اصلی خود زبان‌ها

هستند که به واسطه شناسانه‌های زبانی از یکدیگر تفکیک می‌شوند.



زبان‌ها عوامل ایستایی (ساکن) نیستند که در نظر همه مفهوم یکسانی داشته باشند. از دیدگاه زبان‌شناسی همه زبان‌ها دستخوش تغییرات هستند.

در این استاندارد، یک شناسانه زبانی، بیان‌گر محدوده خاصی از گونه زبانی است. محدوده این تغییر به سه حوزه تقسیم می‌شود: زبان مجزا، کلان زبان و گروه زبانی. این زبان‌ها نیز می‌توانند شامل بخش‌های دیگر شوند: زبان زنده، زبان کهن، زبان مصنوعی و غیره. در بخش‌های بعدی به توضیحات کاملتری در خصوص تعیین شناسانه‌ها در حوزه‌های مختلف یا در انواع مختلف زبان می‌پردازیم.

#### ۲-۴ زبان‌های مجزا

در قسمت‌های ۱، ۲ و ۳ از استاندارد ISO 639، شناسانه‌ها به طور مشخص به منظور تعیین زبان‌های مجزا به کار برده می‌شوند مگر اینکه اسم یک زبان صراحتاً به یک گروه زبانی خاص اطلاق شود.

حتی یک تعریف از زبان وجود ندارد که همه با آن موافق باشند و برای همه اهداف مناسب باشد. بنابراین اغلب میان کاربران یک زبان و متخصصان زبان‌شناسی اختلاف نظر وجود دارد. همچنان که میان دو گویش مختلف از یک زبان یا میان دو زبان مجزا نیز تفاوت‌هایی وجود دارد. در این مجموعه استاندارد، اینکه دو گونه به عنوان دو زبان یکسان یا متفاوت در نظر گرفته شوند، به عوامل متعددی شامل تشابه زبانی، قابلیت فهم، ادبیات رایج، نظر متکلمان در خصوص رابطه بین زبان و هویت و دیگر عوامل بستگی دارد. دیگر معیارهای اساسی در ذیل آمده است.

**الف-** اگر سخنگویان یک گونه زبانی درک ذاتی از گونه دیگر در سطح کارکردی داشته باشند، دو گونه مرتبط به عنوان گونه‌هایی از یک زبان مشابه در نظر گرفته می‌شوند. یعنی اینکه می‌توانند بر اساس دانش گونه زبانی‌شان بدون نیاز به یادگیری گونه دیگر درک درستی از آن داشته باشند.

**ب-** در مواردی که درک گفتاری بین گونه‌های زبان کم باشد، وجود یک ادبیات مشترک یا یک هویت زبانی - قومی مشترک با یک گونه مرکزی که قابل فهم برای هر دو طرف باشد می‌تواند به عنوان یک شاخص قوی در نظر گرفته شود که البته در این حالت باید گونه‌های زبان‌های مشابه نیز مورد توجه قرار گیرند.

**پ-** در مواردی که گونه‌های زبانی قابل فهم و برقراری ارتباط باشد، هویت‌های زبانی - قومی مجزا از هم که به خوبی شکل گرفته باشند، به عنوان یک شاخص قوی مورد توجه قرار می‌گیرند که البته در این حالت باید گونه‌های زبان‌های متفاوت نیز در نظر گرفته شوند.

احتمالاً برخی تمایزهایی که بر پایه همین اصول بنا شده‌اند مورد پسند تعدادی از کاربران یا پاسخگوی بعضی از خواسته‌ها نیستند. با این حال به نظر می‌رسد که این معیارها و ضوابط اساسی توانسته‌اند بخشی از نیازها را مرتفع سازند.

## ۳-۴ کلان زبان

قسمت‌های ۱ و ۲ از استاندارد ISO 639 شامل شناسانه‌هایی می‌شوند که در آن یکی معادل چند شناسانه زبان مجزا در قسمت ۳ می‌باشد.

**مثال:** قسمت ۳ از استاندارد ISO 639 شامل بیش از ۳۰ شناسانه است که به عنوان مشخصه اختصاصی برای گونه‌های متمایزی از زبان عربی به کار می‌روند. در حالی که در قسمت‌های ۱ و ۲، تنها یک شناسانه برای آن وجود دارد که به ترتیب عبارتند از «ar» در قسمت ۱ و «ara» در قسمت ۲.

شناسانه‌ها برای زبان عربی در قسمت‌های ۱ و ۲ از استاندارد ISO 639، معادل مجموعه‌ای از شناسانه‌ها برای گونه‌های متمایز زبان عربی در قسمت ۳ هستند.

شناسانه‌های قسمت‌های ۱ و ۲، باید شناسانه‌های زبانی گروهی در نظر گرفته شوند اما این مورد اعمال نشده است.

در قسمت‌های مختلف جهان مجموعه‌ای از گونه‌های زبانی کاملاً مرتبط وجود دارند که بر اساس ضوابط مورد بحث در بند ۴-۲ می‌توانند به عنوان زبان‌های مجزا در نظر گرفته شوند.

با این حال، در برخی از مکان‌های خاص، یک هویت زبانی واحد برای همه آنها مورد نیاز است. به نمونه‌ای از این موقعیت‌ها در ادامه اشاره می‌شود:

**الف-** یک گونه زبانی که بسیار توسعه یافته است، در ارتباطات گسترده بین گونه‌های زبانی مرتبط کاربرد دارد، در نتیجه هویت زبانی مشترک و ملموسی در این زبان‌ها وجود دارد.

**مثال:** چندین زبان گفتاری عربی وجود دارد اما زبان عربی استاندارد، عموماً در تجارت، رسانه‌ها و همچنین در ابعاد مشترک نژادی مذهبی استفاده می‌شود. در نتیجه هویت مشترک زبانی وجود دارد.

**ب-** درازای چندین زبان مرتبط، یک فرم نوشتاری مشترک وجود دارد.

**مثال:** چندین زبان چینی از یک فرم نوشتاری مشترک استفاده می‌کنند.

**پ-** در یک موقعیت زبان‌شناسی اجتماعی انتقالی که زیرگروه‌های یک جامعه زبانی در حال دور شدن و فاصله گرفتن از هم هستند، ایجاب می‌کند تا برای بعضی اهداف، زبان‌های متمایزی به رسمیت شناخته شوند و این در حالی است که برای برخی اهداف دیگر، یک هویت مشترک واحد هنوز هم معتبر است.

**مثال:** در برخی از متون تجاری، باید بین زبان‌های بوسنیایی، کروات و صربی تمایز قائل شویم. در حالی که محیط‌های دیگری نیز وجود دارند که به دلیل غیر قابل تشخیص بودن منابع زبانی‌شان نمی‌توان این تمایزات را در موردشان به کار برد.

در چنین مواقعی، یک شناسانه برای یک هویت مشترک، شناسانه یک کلان زبان است.

کلان زبان‌ها با گروه‌های زبانی متفاوتند. از این رو که زبان‌های مجزا در کلان زبان‌ها باید کاملاً با هم مرتبط باشند و باید در ازای منطقه‌ای خاص، تنها یک هویت زبانی به رسمیت شناخته شود.

#### ۴-۴ قاعده زبان‌شناسی

برخی از شکل‌های زبان‌شناسی توسط صاحب‌نظران یا انجمن‌های خصوصی مانند فرهنگستان‌ها یا انجمن‌های زبان، به صورت «هنجار» یا «استاندارد» در آمده‌اند. این هنجارها در بسیاری از موارد از جمله: املا، واژه‌شناسی، ترکیب، معنی‌شناسی، واج‌شناسی و غیره کاربرد دارد. میزان این هنجارسازی از زبانی به زبان دیگر کاملاً متفاوت است.

صور زبانی به نوعی در مناطق مختلف به رسمیت شناخته می‌شوند. جایگاه آنها می‌تواند از طریق فعالیت‌های پارلمانی یا فرایندهای رسمی به عنوان «زبان ملی»، «زبان اداری»، «زبان بومی» یا غیره تعیین شود.

#### ۴-۵ گویش‌ها

گونه‌های زبانی که با شناسانه‌هایی در قسمت‌های ۱، ۲ و ۳ از استاندارد ISO 639 مشخص شده‌اند، اشاره به زبان‌های متمایزی دارند و گویش‌های سایر زبان‌ها نیستند. اگرچه بعضی از کاربران ممکن است گونه‌ای را که در قسمت‌های ۱ و ۲ و به ویژه در قسمت ۳ مطرح شده است را به عنوان یک گویش به جای یک زبان به کار ببرند. در این استاندارد، واژه گویش با نگاه زبان‌شناسی استفاده شده است که در جایی که گونه‌های فرعی زبان بر اساس منطقه جغرافیایی، سن، جنسیت، موقعیت اجتماعی، دوره‌های زمانی و غیره تفکیک می‌شوند، کاربرد دارد.

گویش‌های یک زبان تمایزاتی هستند که توسط شناسانه‌های زبانی مشخص می‌شوند. بنابراین هر شناسانه طیف وسیعی از گونه‌های گفتاری و نوشتاری زبان را با روشی استاندارد بیان می‌کند. در واقع استاندارد جداگانه‌ای برای تشخیص گویش‌ها لازم است که مشخصه‌هایی را در این خصوص تعیین کند و یا اینکه معیارهای ذکر شده در این استاندارد را با تعاریف دیگر ترکیب نماید.

#### ۴-۶ عناصر شناسانه اشتراکی و گروه‌های زبان

قسمت ۲ از استاندارد ISO 639، شامل شناسانه‌های سه حرفی برای مجموعه‌ای از زبان‌ها، و قسمت ۴ به گروه‌ها و خانواده‌های زبان اختصاص دارد. قسمت‌های ۱ و ۳ تنها به ارائه شناسانه‌هایی برای زبان‌های فردی و کلان زبان‌ها می‌پردازد.

بعضی از عناصر شناسانه در قسمت ۲، گروه‌های باقی‌مانده را در بردارند. این موارد با کلمه «others» در اسم انگلیسی خود ( و «autres» در اسامی فرانسه خود ) مشخص می‌شوند. همچنین شناسانه‌های سه حرفی در

قسمت ۵ به طور کلی دلالت بر گروه و یا خانواده زبان دارند. شناسانه‌های گروه‌های باقی‌مانده در قسمت ۲، باید برای گروه یا خانواده زبان به کار برده شود، نه شناسانه‌های زبان‌های مجزا. در کاربردهای مشترک از قسمت‌های ۲ و ۵ از استاندارد ISO 639 و یا مشترکاً از قسمت‌های ۲، ۳ و ۵، باید از عناصرشناسه زبانی اشتراکی در معنای مشخص شده در قسمت ۵ استفاده کرد و امکان ارائه سلسله مراتب شناسانه‌های زبانی را به‌وجود آورد.

#### ۷-۴ زبان‌های منقرض شده، باستانی و تاریخی

این استاندارد شامل شناسانه‌هایی است که متعلق به زبان‌های منقرض شده و همچنین زبان‌های زنده می‌باشد. برای اینکه بتوانیم یک زبان را در این زمره قرار دهیم باید از یک ادبیات گواه یا مستند به عنوان زبانی برخوردار باشد که برای جوامعی که در دوره مشخصی از تاریخ به آن زبان صحبت می‌کردند شناخته شده باشد و ممکن است یک زبان بازسازی شده که از نتیجه یک تحلیل مقایسه‌ای تاریخی به دست آمده نباشد. در این حالت شناسه همچنین شامل شناسانه‌هایی می‌باشد که به زبان‌های تاریخی اختصاص دارند و از زبان‌های مدرنی که از بقایای آنها می‌باشند مجزا هستند، برای مثال، انگلیسی کهن و انگلیسی وسطا. در اینجا، معیار این است که زبان دارای یک ادبیات است که جوامع علمی آن را کاملاً مجزا در نظر می‌گیرند.

#### ۸-۴ زبان مصنوعی

این استاندارد اختصاص به شناسانه‌هایی شامل زبان مصنوعی (یا ساخته شده) دارد که با معیارهای زیر نشان داده می‌شود:

**الف** - زبان دارای ادبیات است.

**ب** - زبان به منظور ارتباط انسان طراحی شده است.

زبان‌های بازسازی شده، زبان‌های برنامه‌نویسی و تخصصی رایانه، شامل این استاندارد نمی‌شوند.

#### ۹-۴ نظام‌های نوشتاری و دست‌نوشته‌ها

تنها یک شناسانه زبانی برای یک زبان در نظر گرفته می‌شود، حتی اگر در بیش از یک سیستم نوشتاری نوشته شود. شناسانه‌های زبان در این استاندارد ممکن است با شناسانه‌های خطی از استاندارد ISO 15924 ترکیب شوند.

#### ۵ ارتباط بین قسمت‌های مختلف مجموعه استانداردهای ISO 639

##### ۱-۵ قسمت‌های استاندارد ISO 639

قسمت‌های استاندارد ISO 639 به صورت یک مجموعه هماهنگ از استانداردهای شناسه‌گذاری هستند.

الف- قسمت ۱ که شامل شناسه‌های دو حرفی است، محدود به تعدادی از زبان‌ها (در حال حاضر ۱۸۶ زبان) است که در زبان‌های خاص با ادبیات علمی دیرینه و اصطلاحات و واژه نگاری توسعه یافته است.

ب- قسمت ۲ شامل شناسه‌های سه حرفی است که کمی بیشتر از زبان‌های قسمت ۱ (در حال حاضر ۴۸۴ زبان) است و ویژه زبان‌هایی است که با یک ادبیات قوی در کتابخانه‌های مرکزی و منابع اسناد و مدارک هستند.

پ- قسمت ۳ شامل شناسه‌های سه حرفی است که به اکثر زبان‌های منحصر به فرد جهان اختصاص دارد (در حال حاضر حدود ۷۰۰۰ زبان).

ت- قسمت ۵ شامل شناسه‌های سه حرفی است که به گروه‌های زبان و خانواده‌های زبان اختصاص دارد.

ث- قسمت ۶ از شناسه‌گذاری اقلامی در سطح جزئی تر «زبان‌های اختصاصی» پشتیبانی می‌کند.

## ۲-۵ اجزای بند ۵-۱ دارای یک دامنه شناسه واحد

تمام شناسانه‌های زبان در قسمت‌های ۱، ۲ و ۳ از استاندارد ISO 639، از یک دامنه شناسه یکسانی برخوردارند. این بدین معناست که یک شناسانه زبانی همیشه به یک مورد خاص دلالت دارد بدون در نظر گرفتن اینکه در کدام بخش گنجانده شده است. علاوه بر این، تمام شناسانه‌های زبان در قسمت ۱، دقیقاً با موارد مشابه شناسانه زبان با همان نام مرجع در قسمت‌های ۲، ۳ و ۴ مشخص شده‌اند.

## ۳-۵ اصول

اصول زیر در هر یک از بخش‌های این استاندارد و ارتباط آنها کاربرد دارد.

الف- مجموعه‌ای از زبان‌های موجود در قسمت ۱، یک زیر مجموعه از مجموعه زبان‌های موجود در قسمت ۲ هستند. بسط هر مورد در قسمت ۱ دقیقاً همان بسط مورد مربوطه در قسمت ۲ می‌باشد. شناسه سه حرفی در قسمت ۲ و شناسه متناظر دو حرفی در قسمت ۱ مترادف در نظر گرفته می‌شود. در مواردی که جدول "B" و جدول "T" از قسمت ۲، شناسه‌های مختلف سه حرفی دارند، این شناسه‌ها باید مترادف در نظر گرفته شوند.

مثال ۱: شناسانه‌های زبان «en» و «eng» دقیقاً زبان یکسانی را نشان می‌دهند.

مثال ۲: شناسانه‌های زبان «fra» و «fre» و «fr» دقیقاً زبان یکسانی را تعیین می‌کنند، می‌توان از میان این مترادف‌ها با توجه به موقعیت انتخاب کرد.

- برخی از موارد در قسمت ۲ و در قسمت ۵ در عنوان کمی متفاوتند. به عنوان مثال: «gem» «آلمانی» و (باقی مانده) «در قسمت ۲ و «زبان آلمانی» در قسمت ۵ را معرفی می‌کند. در متن قسمت ۲، «gem» باید به منظور شناسایی مجموعه‌ای از زبان‌ها که در گروه «زبان آلمانی» هستند، مورد استفاده قرار گیرد، که هیچ شناسانه زبان اختصاصی در قسمت ۲ ندارند. در موارد دیگر، «gem» ممکن است برای شناسایی گروه زبان «زبان آلمانی» به عنوان یک نهاد زبانی مورد استفاده واقع شود.

- شناسه‌های سه حرفی در قسمت‌های ۲، ۳ و ۴ از استاندارد ISO 639، دامنه شناسه واحدی را در بردارد. هیچ شناسانه سه حرفی اختصاص داده شده در هر یک از این بخش‌ها به مورد دیگری اختصاص داده نشده و نخواهد شد.  
- برخی از عناصر شناسه قسمت ۳ ممکن است در قسمت ۲ نیز وجود داشته باشند.

#### ۴-۵ پشتیبانی مشترک و پایگاه داده شناسه‌گذاری زبان

در حالی که قسمت‌های مختلف استاندارد ISO 639، توسعه داده شده‌اند و به عنوان بخش‌های اختصاصی و مجزا از استانداردهای بین‌المللی به چاپ می‌رسند، پشتیبانی از آنها نیز کاملاً شکل گرفته است. انتظار می‌رود که نسخه آینده از این استاندارد به عنوان یک پایگاه داده جامع فرا ساختاری که در بند ۸ این استاندارد مشخص شده است، به چاپ برسد.

#### ۶ مباحث پیاده‌سازی

##### ۱-۶ کاربردها

قسمت‌های مختلف استاندارد ISO 639، می‌توانند کاربردهای متنوعی داشته باشند. تنها تعداد محدودی برنامه‌های کاربردی وجود دارند که از تمام شناسه‌های زبانی در بخش‌های مختلف این استانداردهای بین‌المللی استفاده کنند. به عنوان بخشی از روند کار، ممکن است نیاز به مشخص کردن برخی از مسائل مربوط که در بندهای ۲-۶ و ۳-۶ ذکر شده است، باشد.

برخی از انواع کاربردها در اینجا فهرست شده‌اند. تعداد این فهرست در بندهای ۲-۶ و ۳-۶ در قالب (۱ : ۱-۶) عنوان شده است. این منابع فقط برای راهنمایی در نظر گرفته شده‌اند.

شناسانه‌های زبان بخش‌های مختلف این مجموعه استاندارد ممکن است در ارتباط با موارد زیر استفاده شوند:

**الف-** پایگاه اطلاعاتی اصطلاح‌شناسی یا لغت‌نامه‌نویسی چندزبانه برای شناسایی زبان اطلاعاتی خاص مانند یک کلمه، اصطلاح، متن یا یک تعریف.

**ب-** متن یک سند و یا مجموعه‌ای از اسناد برای شناسایی زبان کل متن یا بخش‌هایی از متن، به عنوان مثال: نقل قول.

**پ-** اسناد مربوط به فهرست کتب و یا پایگاه داده‌ها (به طور کلی) برای شناسایی زبان(ها) نوشته‌های کتاب شناختی و یا زبان اسناد مرجوعی.

**ت-** زبان‌شناسی و اسناد مربوط به فهرست کتب و یا پایگاه داده‌های زبان‌شناسی یا اسناد مربوط به لغت‌نگاری برای شناسایی زبان(هایی) که هدف آنها توصیف اسناد (مثلاً «زبان مبدأ»، «زبان مقصد»، «زبان توصیف»، «زبان شرح داده شده»، و غیره می‌باشند).

**ث-** مدارک ترجمه شده برای تشخیص زبان مبدأ در ترجمه.

**ج-** خدمات ترجمه و تفسیر برای شناسایی زبان‌های تحت پوشش این خدمات.

چ- یادداشت‌ها و یا گزارشات جلسات برای شناسایی زبان(ها) که در واقع در این جلسه‌ها استفاده می‌شود.

ح- اسناد ثبت شده شخصی یا سازمانی برای شناسایی مهارت‌ها و یا مزایای زبان.

خ- نرم افزار برای شناختن قابلیت‌های زبانی مانند اداره مجموعه حروف الفبا، کنترل دست‌ورزبان های ساخته شده و فرهنگ لغت‌ها ؛ و...

د- متمرکزسازی به طور کلی مشتمل بر تعدادی از انواع کاربردهای بالا می‌باشد مگر اینکه خودش یک کاربر اصلی از قسمت‌های مختلف استاندارد ISO 639 باشد. ( به بند ۷ مراجعه کنید).

اجرای مشخص و پرکاربرد از جداول شناسه این استاندارد توسط گروه ضربت مهندسين اینترنتی<sup>۱</sup> طراحی شده است و کاربرد شناسه‌های زبان دو حرفی و سه حرفی در این استاندارد را در ترکیب با سایر عناصر اطلاعاتی به منظور شناسایی زبان اسناد و متون تعیین می‌کند .

#### ۲-۶ زیرمجموعه جداول شناسه

مشخصات کاربردی از این استاندارد اطلاعاتی را در خصوص زیر مجموعه‌های جداول شناسه در بر خواهد داشت. برخی از گزینه‌های پیشنهادی عبارتند از:

الف- فقط قسمت ۱ ( بند ۶-۱ :الف تا ج )، اگر تمام زبان‌های مورد نظر در قسمت ۱ باشند.

ب- قسمت ۱ و قسمت ۲، قسمت ۲ فقط شامل مواردی می‌شود که در قسمت ۱ نمی‌باشند.

پ- فقط قسمت ۲ ( بند ۶-۱ : پ ) .

ت- قسمت ۲ و قسمت ۳.

ث- قسمت ۲ و قسمت ۵، با استفاده از موارد موجود در هر دو بخش در معنای مشخص شده در قسمت ۵ ( بند ۶-۱ : ت ) .

ج- قسمت ۱، قسمت ۲ و قسمت ۵، با استفاده از موارد موجود در هر دو قسمت ۲ و ۵ در مفهوم مشخص شده در قسمت ۵ ( بند ۶-۱ : ت ) .

چ- قسمت ۲ ، ۳ ، و ۵، با استفاده از موارد موجود در هر دو قسمت ۲ و ۵ در مفهوم مشخص شده در قسمت ۵.

ح- یک زیر مجموعه تعریف شده برای کاربر، از هر یک از بخش‌ها و یا هر ترکیبی از قسمت‌ها.

انتظار می‌رود که قسمت ۵ تنها در ترکیب با سایر قسمت‌های استاندارد ISO 639 استفاده شود. همچنین فرایند نام‌گذاری و ثبت زیرمجموعه‌های تعریف شده از کل شناسه‌های زبان در این استاندارد در آینده توسعه یابد.

---

۱ - IETF ، <http://www.ietf.org> را ببینید

## ۳-۶ گروه‌های زبان

طبق بند ۵-۳، کاربرد هم‌زمان قسمت‌های ۲ و ۵ از استاندارد ISO 639 بستگی به ویژگی‌های کاربرد دارد. در حال حاضر ۶۴ مورد هستند که هم در قسمت ۲ و هم در قسمت ۵ (در پیوست الف از قسمت ۵ ذکر شده است) دیده می‌شوند. از این موارد، ۲۹ مورد دو بخشی هستند (مثلاً «alg- زبان‌های آلتونکینی»). ۳۵ مورد دیگر برای پوشش دادن گروه‌های باقی‌مانده در قسمت ۲ و کل گروه‌های زبان در قسمت ۵ در نظر گرفته شده است (به عنوان مثال «afa- آفریقایی- آسیایی (دیگر)» در قسمت ۲ و «afa- زبان‌های آفریقایی- آسیایی در قسمت ۵»). با توجه به اصول قسمت ۲، شناسانه «afa» تنها به یک سند یا اطلاعات درخصوص یک زبان آفریقایی آسیایی اختصاص می‌یابد که یک شناسانه منحصر به فرد زبان در قسمت ۲ را ندارد، و در گروه‌های باقی‌مانده «ber - Berber (دیگر)»، «cus - Cushitic (دیگر)»، و یا «sem - semitic (دیگر)»، که همه از گروه‌های زبان‌های آفریقایی آسیایی هستند نیز نمی‌باشد.

با توجه به اصول قسمت ۵، شناسانه «afa» ممکن است به یک سند یا اطلاعات در هر زبان آفریقایی آسیایی اختصاص داده شود. استفاده از «afa»، «sem»، یا «ara» در یک مورد خاص مربوط به زبان عربی بستگی به هدف شناسه‌گذاری دارد به همان نحو که در اجرا مشخص شده است.

استفاده از شناسانه‌های قسمت ۵ به هدف کاربرد بستگی دارد. انتظار می‌رود که زیرمجموعه تعریف شده از موارد قسمت ۵ اغلب در ترکیب استفاده شود، به عنوان مثال، در ترکیب با کلیت و یا زیرمجموعه‌های تعریف شده از قسمت ۲ و قسمت ۳.

## ۷ ترکیبی از شناسانه‌های زبان با دیگر استانداردها و شناسه‌ها

### ۱-۷ ترکیب استاندارد ISO 639 با استاندارد ISO 3166

شناسانه‌های زبان در قسمت‌های ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ از استاندارد ISO 639، ممکن است با شناسانه‌های تقسیمات کشوری در قسمت‌های ۱، ۲ و ۳ از استاندارد ISO 3166 به منظور تفکیک منطقه‌ای که در آن یک کلمه، واژه، عبارت و یا گونه زبانی کاربرد دارد، ترکیب شود.

یادآوری - در استاندارد ISO 3166، اصطلاح "عنصر شناسه" اشاره به مفهوم "شناسانه" در بخش واژگان استاندارد ISO 639 دارد.

یادآوری - ممکن است به دلیل اشکال متغیر شناسه‌ها، امکان استفاده از شناسه‌های تقسیمات کشوری در استاندارد ISO 3166-2 نباشد.

مثال:

«eng ایالات متحده (یا «en آمریکا»، «eng ایالات متحده آمریکا»، «en ایالات متحده آمریکا»، «eng ۸۴۰»، «en ۸۴۰»)  
«(زبان انگلیسی ایالات متحده آمریکا را نشان می‌دهد.)  
«eng US- NY» زبان انگلیسی دولت نیویورک را نشان می‌دهد؛



– «fra FR» ( یا «fre FR»، «fr FR»، «fra FRA»، «fre FRA»، «fr FRA»، «FRA ۲۵۰»، «fre ۲۵۰»، «fr ۲۵۰» )  
زبان فرانسوی فرانسه را نشان می‌دهد؛

– «fra FR-۷۵» زبان فرانسه پاریس را نشان می‌دهد.

**یادآوری** – کاربرد زبانی ممکن است یک منطقه پیش فرض برای هر زبان تعریف کند و شناسانه‌های مشخص در استانداردهای ISO 3166 را تنها برای استفاده خارج از این منطقه به کار برند.

#### ۲-۷ ترکیب استاندارد ISO 639 با استانداردهای ISO 19111 و ISO 19112

شناسانه‌های زبان در استانداردهای ISO 639 نیز ممکن است با اطلاعات ارجاع مکانی در استانداردهای ISO 19111 و ISO 19112 ترکیب شوند تا منطقه‌ای که در آن یک کلمه، واژه، عبارت، زبان، و یا نوع زبان استفاده می‌شود را تعیین کنند.

استانداردهای ISO 19111 و ISO 19112 مکمل استاندارد ISO 3166 هستند که ارجاع مکانی را فارغ از مسائل اجرایی و سیاسی میسر می‌سازد.

#### ۳-۷ ترکیب استاندارد ISO 639 با استاندارد ISO 15924

شناسانه‌های زبان در استانداردهای ISO 639 ممکن است با شناسانه‌های رسم الخط در استاندارد ISO 15924 ترکیب شود که نشان می‌دهد که کدام خط در یک سند، متن، زبان، و یا گونه زبانی استفاده شود.  
مثال:

– «deu Latf» ( یا «ger Latf» و یا «de Latf» ) نشان‌دهنده زبان آلمانی به خط لاتینی فراکتور می‌باشد.

– «kur Cyrll» ( یا «ku Cyrll» ) نشان‌دهنده زبان کردی در خط سیریلیک می‌باشد.

**یادآوری** – ممکن است یک رسم الخط به طور پیش فرض برای هر زبان تعریف و شناسانه‌های استاندارد ISO 15924 برای مشخص کردن استفاده از رسم الخط غیر پیش فرض کاربرد داشته باشند.

#### ۴-۷ دیگر ترکیبات شناسانه‌ای

شناسانه‌های زبان در استانداردهای ISO 639 ممکن است با هر شناسانه استاندارد تعریف شده دیگر توسط کاربر ترکیب شود و یا شناسانه‌های ترکیبی مناسب برای اهداف خاص ایجاد کند.  
استفاده از چنین شناسانه‌های ترکیبی و مجموعه شناسانه‌ها باید در هر مورد خاص با سند و مدرک اثبات شود.  
با این ترکیبات نباید کثرت شناسانه‌های زبان اختصاصی و شناسانه‌های زبانی در این استاندارد تغییر کند.

#### ۵-۷ قالب شناسانه‌های ترکیبی

قالب‌های شناسانه‌های ترکیبی این استاندارد به فرم خاصی از شناسانه‌های ترکیبی نیاز ندارد. شکل مورد استفاده در بندهای ۱-۷ و ۲-۷ تنها به عنوان نمونه در نظر گرفته شده است.

کاربردها، قالب شناسانه‌های ترکیبی را تعیین می‌کند. این مشخصات می‌تواند شامل یک یا چند مورد زیر باشد:  
الف- رتبه عناصر.

ب- یک نویسه جدایی بین عناصر.

پ- پیشوند و یا شاخص‌های دیگر برای برخی یا همه عناصر.

ت- ویژگی‌های ساختاری، مانند ته جمله.

با توجه به مشخصات این برنامه، یک شناسانه زبان ترکیبی برای یک متن آلمانی در خط لاتین فراکتور، با منشاء اتریشی، می‌تواند به عنوان مثال با یکی از روش‌های زیر شناسه‌گذاری شود:

de Latf AT –

de\_Latf\_AT –

de\_AT\_Latf –

C : AT- S : Latf –

– زبان = « de » خط = « Latf » منطقه = « AT »

## ۸ قالب توصیفی زبان (LDF)<sup>۱</sup>

۱-۸ تطابق بین الگوها در استاندارد ISO 639 و استاندارد ملی ایران شماره ۱۲۶۲۰

۱-۱-۸ کلیات

الگوی این استاندارد برای تطابق با الگوهایی که توسط گروه‌های دیگر در ISO/TC 37 توسعه یافته، بسط داده شده است. استانداردها در ISO/TC 37 برای استفاده محاسباتی از مجموعه اصطلاحات با استاندارد ملی ایران شماره ۱۲۶۲۰ ترکیب شده و براسفاده از یک فرامدل در ترکیب با شناسانه‌های فراداده به عنوان مقوله‌های اطلاعاتی تاکید می‌کند.

این استاندارد از یک مدل خاص برای شناسایی یا مستند سازی زبان و یک فهرست از شناسانه‌های فراداده که می‌تواند براین مدل منطبق باشند، استفاده می‌کند. الگوی این استاندارد برای انطباق با استانداردهای ملی ایران شماره ۱۱۱۷۹، توسعه داده شده است. به این ترتیب، اطلاعات زبان :

– بر اساس استاندارد ISO 11179-3 مشخص شده است.

– بر اساس استاندارد ملی ایران به شماره ۱۱۱۷۹-۴ تعریف شده است،

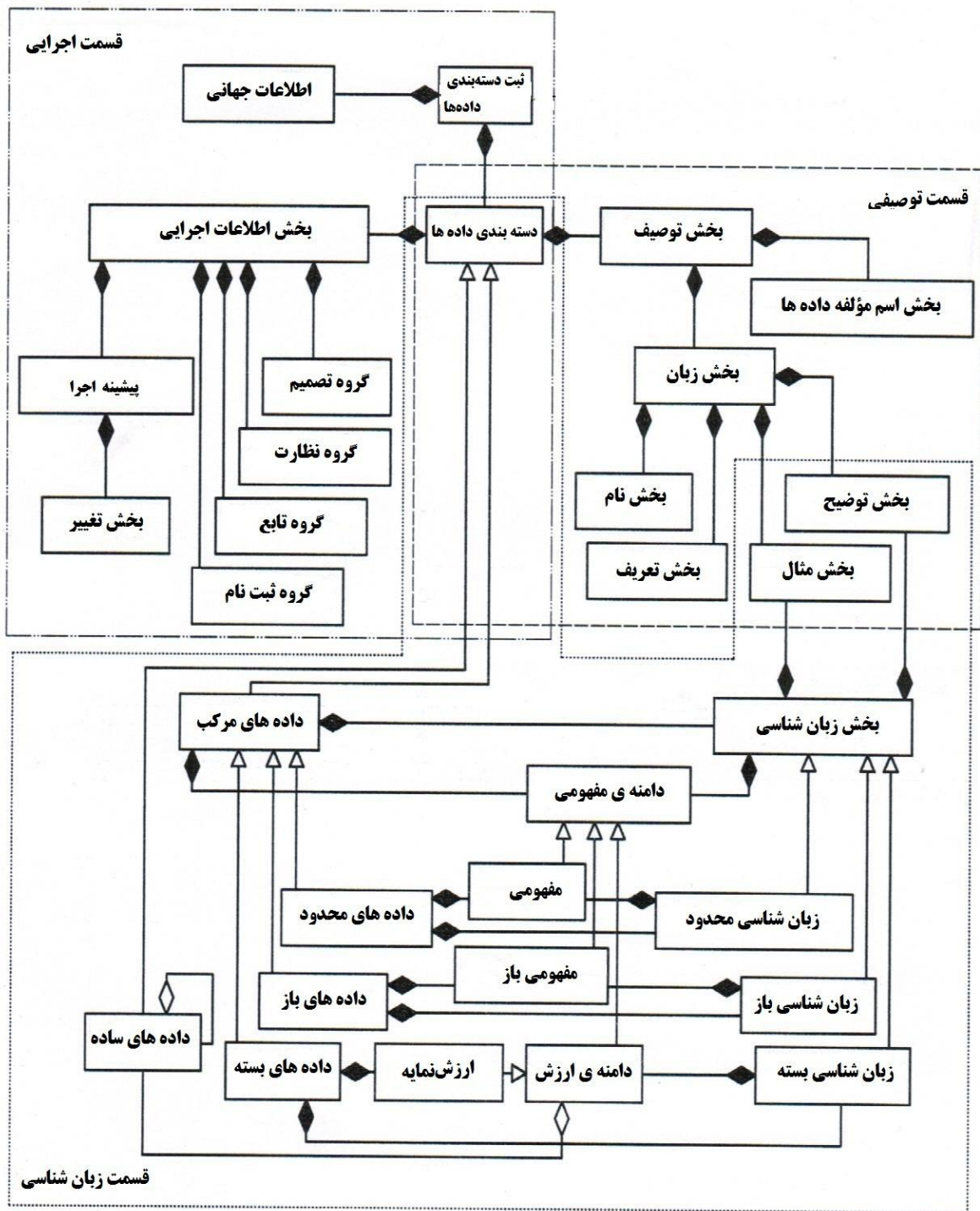
– بر اساس استاندارد ملی ایران به شماره ۱۱۱۷۹-۵ نام‌گذاری شده است.

– بر اساس استاندارد ملی ایران به شماره ۱۱۱۷۹-۶ ثبت شده است.

این استاندارد طوری برنامه‌ریزی شده است که با فرامدل ثبت فراداده و شکل تبادل طبقه اطلاعاتی (DCIF)<sup>۱</sup> تعریف شده در استاندارد ملی ایران شماره ۱۲۶۲۰ کاملاً هماهنگ است. وجود برخی تفاوت‌ها بین فرامدل ثبت فراداده والگوی خاص که در این استاندارد بین المللی توصیف شده اجتناب ناپذیر است، اما اصل این الگو باید تا حد امکان با استاندارد ملی ۱۲۶۲۰ هماهنگ باشد.

شناسانه و داده‌های مربوط باید در ثبت فراداده منطبق با استاندارد ملی به شماره ۶-۱۱۱۷۹ باشد.

فرامدل استاندارد ملی به شماره ۱۲۶۲۰ (مطابق شکل ۱) در حیطه استانداردهای ISO 639 کاربرد دارد.



Δ ارتباط مستمر از گروه پایین به گروه بالاتر

◇ رابطه ترکیبی بین دو گروه

◇◇ رابطه ساختاری بین دو گروه

شکل ۱- بررسی اجمالی از فرا مدل استاندارد ملی ۱۲۶۲۰ بر اساس DCIF

## ۸-۱-۲ شناسایی

هر مورد در شناسه زبانی با یک اسم مرجع قید شده است. این اسم مرجع به عنوان شناسانه اطلاعاتی خاص و منحصر به فرد مشخص شده است تا در ترکیب با یک شناسانه ترجمه و شناسانه مرجعی معتبر طبق استانداردهای ملی ۱۱۱۷۹ برای تشکیل شناسانه اطلاعاتی ثبت بین‌المللی به کار رود. ترکیب ایجاد شده باید یک شناسانه منحصر به فرد ارائه دهد.

بر اساس استاندارد ملی ۱۲۶۲۰، شناسایی، در پیشینه اجرا از بخش اطلاعات اجرایی رخ می‌دهد. با توجه به این طرح، شناسایی باید بر اساس یک فرم اجرا شود:

/ شناسانه / = آپاچی غربی

/ مرجع ثبت / = SIL

/ نسخه / = ۱

/ شناسانه / منحصراً طبقه بندی داده‌ها در ثبت را شناسایی می‌کند. این مورد توسط اطلاعات در خصوص مرجع ثبت و نسخه‌ای از شناسانه شرح داده می‌شود. انحصاری، شرایطی در ترکیب است که در آن چندین شناسانه که ممکن است مرجع ثبت متفاوت داشته باشند، می‌توانند از یک شناسانه واحد استفاده کنند.

### مثال:

/ شناسانه / = آپاچی غربی

/ مرجع ثبت / = SIL

/ نسخه / = ۲

و

/ شناسانه / = آپاچی غربی

/ مرجع ثبت / = LOC

/ نسخه / = ۱

هر دو متفاوت از مثال اول هستند. این مانع از این می‌شود که شناسانه‌هایی که به صورت متفاوت تعریف شده‌اند به هنگام معنا اختلاف و تضاد داشته باشند.

برای هر مورد ثبت شده، دسته‌بندی داده‌ها باید با یک ارزش ارائه شود. فهرست این ارزش‌های ممکن برای این شناسانه بین استاندارد ملی ۶-۱۱۱۷۹ و استاندارد ملی ۱۲۶۲۰ متفاوت است.

با اقتباس از استاندارد ملی ۱۲۶۲۰، مواردی در خصوص وضعیت ثبت در زیر آورده شده است:

- / استاندارد / : مرجع ثبت تایید می کند که مورد اجرایی از کیفیت و سودمندی کافی برای استفاده در واحد ثبت برخوردار است (۲)؛

- / داوطلب / : برای پیشرفت سطوح بایگانی ثبت معرفی می شود.

یادآوری - وضعیت ثبت یک طبقه داده به / داوطلب / محول می شود تا زمانی که وضعیت اجرایی آن پذیرفته شود. (که در این صورت وضعیت ثبت / استاندارد / می شود) (۶)؛

- / توصیه نمی شود / : مرجع ثبت، مورد اجرا شده را برای استفاده طولانی در جامعه توصیه نکرده است و این مورد نباید زمان طولانی استفاده شود.

- / جایگزین / : مرجع ثبت مورد اجرا را برای استفاده در جامعه توصیه نمی کند اما مورد جانشین برای کاربران در نظر گرفته شده است (۸) .

با اقتباس از استاندارد ملی ایران شماره ۶-۱۱۱۷۹، ارزش های دیگر برای وضعیت ثبت عبارتند از :

- / استاندارد برتر / : مرجع ثبت تایید می کند که مورد اجرایی برای استفاده در جامعه ترجیح داده شود. (۱)

- / واجد شرایط / : مرجع ثبت تایید کرده است که ویژگی های فراداده، کامل، مطابق با الزامات کیفیت و قابل اجرا می باشد (۳)؛

- / ثبت / : مرجع ثبت نام تایید کرده است که تمام ویژگی های الزامی فراداده تکمیل شده است (۴)؛

- / ناقص / : ارائه دهنده تمایل دارد تا جامعه ای که از این بایگانی ثبت استفاده می کنند را از وجود این مورد آگاه سازد. (۶)

/ کنار گذاشته / : مرجع ثبت مشخص کرده است که این مورد دیگر برای استفاده در جامعه ای که از این نام استفاده می کند توصیه نمی شود و نباید مورد استفاده قرار گیرد. (۷)

یادآوری - شماره هایی که در (آمده اند، در استاندارد ملی ۶-۱۱۱۷۹ به ترتیب هستند. پیشرفت میان برخی از این شماره ها آشکار است.

/ توصیه نمی شود / : در استاندارد ملی ۱۲۶۲۰ به چشم می خورد اما در استاندارد ملی ۶-۱۱۱۷۹ دیده نمی شود، که باید با / کنار گذاشته / جایگزین شده باشد.

شناسانه های زیر نیز باید در نظر گرفته شوند. هر چند انتخاب با سیستم اجرایی است که این زمینه ها به صورت دستی پر شوند یا اتوماتیک.

- / تاریخ ایجاد / : تاریخی که طبقه داده برای اولین بار ایجاد شد (برای مثال در یک مکان تخصصی کار یا بخش خصوصی)

/ تاریخ تاثیر پذیری / : تاریخی که یک مورد اجرا شده در دسترس کاربران بایگانی ثبت قرار می گیرد. تاریخی که یک ارزش به وضعیت ثبت اختصاص داده می شود.

/ تاریخ آخرین تغییر/ : تاریخی که آخرین اصلاح اطلاعات مربوط به یک طبقه‌بندی داده ( وابسته به هم با شرح تغییر ) را نشان می‌دهد.

- /توصیف تغییر/ : توصیف آزاد اصلاحات متن که در معرض تغییر توسط مقوله داده قرار گرفته است (مانند توصیف به روز شده...)

- / نظر توضیحی/ : نظرات توصیفی در مورد طبقه‌بندی داده‌ها؛

- / منشاء/ : منبع (سند، پروژه، دستورالعمل یا الگو) برای طبقه‌بندی داده‌ها؛

- / موضوع لاینحل/ : مشکلی که در مورد مستندسازی صحیح مقوله داده‌ای لاینحل باقی می‌ماند.

- / تاریخ انقضاء/ : تاریخی که یک طبقه داده بیشتر از آن در بایگانی ثبت کارآمد نیست.

یادآوری - این اطلاعات وقتی تنظیم می‌شود که وضعیت ثبت طبقه داده به /کنار گذاشته/ یا /جایگزین/ تغییر می‌یابد.

ارزش‌ها در منبع باید متناسب با یک استاندارد مناسب به وجود آیند. بخش‌های آزاد متن مانند اظهار نظر توضیحی و مسأله لاینحل نیاز به استانداردسازی دارند. تمام اطلاعات تاریخی باید متناسب با استاندارد ISO 8601 فراهم شود. برای هر طبقه داده ممکن است اطلاعات مستند بیشتر توسط یک مرجع ثبت در یک گروه ثبت، گروه پیشنهاد، گروه تدارکات و گروه تصمیم‌گیری ارائه شود. این مسئولیت مرجع ثبت تخصصی است که اطلاعات ارائه شده در این بخش‌ها را مستند سازد. از آنجایی که استاندارد ملی ۱۲۶۲۰ هیچ محدودیتی برای این بخش‌ها تحمیل نمی‌کند، قابلیت همکاری و ثبات توصیف بین مراجع ثبت که شامل این بخش‌هاست، تضمین شده نیست. به طور کلی، این بخش‌ها فقط به منظور مبادله در نظر گرفته می‌شوند.

### ۸-۱-۳ توصیف یک شناسانه زبان در قسمت‌های استاندارد ISO 639

بخش توصیفی از یک مقوله داده‌ای در استاندارد ملی ۱۲۶۲۰ برای یک مورد اسامی متعددی را در نظر می‌گیرد که هر نام با توجه به زبانی که در آن استفاده می‌شود شکل گرفته است مطابق شکل ۲. یک یا چند نام ممکن است به یک یا چند زبان داده شود، در هر حال نهایتاً باید به ازای هر زبان یک نام وجود داشته باشد. استاندارد ۱۲۶۲۰، وجه تشابهی با فرامدل واژگانی در برخی استانداردها دارد و آن این است که در آن یک مفهوم، در ازای چندین واژه وجود دارد که توسط زبانی که این واژگان در آن کاربرد دارند، به وجود آمده است.



شکل ۲- فرامدل استاندارد ملی ۱۲۶۲۰ بر اساس DCIF

یک مثال ساده از این تعدد برای اطلاعات قسمت‌های ۱ و ۲ از استاندارد ISO 639 ارائه می‌شود. برای کسب اطلاعات در مورد زبان‌هایی که با شناسه gla در بخش دوم و یا با شناسه gd در بخش اول مشخص شده‌اند، در توصیفات، داریم:

(بخش زبان) / زبان = / ENG / (انگلیسی)

(نام بخش) / نام = / Gaelic (اسکاتلندی)

(نام بخش) / نام = / Scottish Gaelic (اسکاتلندی)

(بخش زبان) / زبان = / FRA / (فرانسوی)

(نام بخش) / نام = / gaélique (اسکاتلندی)

(نام بخش) / نام = / gaélique écossais (اسکاتلندی)

برای اهداف این بخش از استاندارد، توصیف، یعنی یک زبان، در یک یا چند زبان نامیده شود بدون نیاز به این که اسمش در خود زبان بیاید.

طبقه گسترده‌تر داده‌ها را می‌توان در بخش توصیف برای مرتبط ساختن طبقه داده‌های یک زبان با طبقه داده‌های توصیفی‌تر زبان به کار برد. یک مثال از استاندارد ISO 639-5 برای بخشی از گسترش زبان‌های هند-اروپایی مربوط به خانواده زبان آلمان غربی آورده شده است.



سه حرفی	مولد سه حرفی	انگلیسی	فرانسوی
ine		Indo-	indo-
gem	ine	Germaniclanguages	germaniques,langues
ine	gem	WestGermanic	germaniqueoccidental

داده‌ها به شرح زیر نشان داده شده است، که در آن هر بخش در گروه به صورت پررنگ شناسایی شده است:

[طبقه بندی داده‌ها]

[بخش مدیریت اطلاعات]

[پیشینه اجرا] / شناسانه / = آلمانی غربی

[توصیف] / طبقه‌بندی کلی داده‌ها = زبان‌های آلمانی

[بخش زبان] / زبان / = ENG (انگلیسی)

[طبقه بندی داده‌ها]

[بخش مدیریت اطلاعات]

[پیشینه اجرا] / شناسانه / = زبان‌های آلمانی

[توصیف] / طبقه کلی داده‌ها = زبان‌های هند-اروپایی

[بخش زبان] / زبان / = ENG (انگلیسی)

[بخش نام‌گذاری] / نام / = زبان‌های آلمانی

[طبقه بندی داده‌ها]

[بخش مدیریت اطلاعات]

[پیشینه اجرا] / شناسانه / = زبان‌های هند و اروپایی

[توصیف]

[بخش زبان] / زبان / = ENG (انگلیسی)

[نام بخش] / نام / = زبان‌های هند و اروپایی

این توصیف می‌تواند در DCIF اجرا شود. اطلاعات بیشتر توصیفی که باید به بخش توصیف اضافه شود شامل موارد زیر می‌باشد:

- / تعریف: برای توصیفی در ثبت طبقه داده‌ها ارائه می‌شود. تا آنجا که ممکن است، تعریف باید از نظر مبانی و زبان بی‌طرف باشد. ممکن است ترجمه‌های تعریف به دیگر زبان‌های کاری ارائه شود. در صورت لزوم، /تعریف/ ممکن است به وسیله یک /منبع/ ویک/یادداشت/ اصلاح شود.

- / توضیح /: می‌تواند برای ارائه اطلاعات اضافی در مورد مقوله داده که با تعریف مرتبط نبوده است، استفاده شود.  
(مانند: پیشینه زبان‌شناسی دقیق‌تر برای استفاده از مقوله داده‌ها)
- / مثال /: استفاده از مثال‌ها باید محدود به مثال‌هایی باشد که طبقه داده‌ها را به طور کلی نشان می‌دهند، به استثنای کاربردهای خاص زبان، که باید در سطح زبان مقصد مستند شوند.
- / منبع /: ممکن است / تعریف /، / توضیح / یا / مثال / را به منظور نشان دادن منبعی که متن مربوطه از آن قرض گرفته شده و یا اقتباس شده است، اصلاح کند. هنگامی که یک تعریف از بیش از یک منبع، گردآوری شده است این حوزه می‌تواند تکرار شود. حوزه / منبع / نباید به تنهایی در بخش توصیف استفاده شود.
- / شرح حال مختصر /: باید برای توصیف زبان مشخص شود.
- / دامنه مفهومی /: چون شناسانه‌های زبان طبقه‌های داده‌ای ساده در نظر گرفته می‌شوند ارزش‌های قابل قبولی برای دامنه مفهومی وجود ندارد.
- / یادآوری /: اطلاعات اضافی در ارتباط با بخش شرح توصیف می‌باشد، به استثنای اطلاعات فنی که به طور معمول در / توضیح / شرح داده می‌شود.
- / طبقه گسترده‌تر داده /: باید برای اشاره به یک شناسانه زبان جامع‌تر مورد استفاده قرار گیرد. این مکانیسم را می‌توان برای ارجاع متقابل بین شناسانه‌ها در محدوده‌های قراردادی به کاربرد. برای مثال برای ایجاد پیوند خانوادگی از زبان انگلیسی (eng یا en) به زبان غرب آلمان (gmw)
- آخرین توصیف بالا، در ادغام در حوزه‌های اجرایی، یک مشکل کوچک ایجاد می‌کند: ارجاع متقابل از میان سیستم‌ها، استفاده از شناسانه منحصر به فرد از ترکیب شناسانه، مرجع ثبت و نسخه را نشان می‌دهد. در این حالت دو گزینه به وجود می‌آیند:
- [طبقه اطلاعات]
- [بخش اجرایی اطلاعات]
- [پیشینه اجرا] / شناسانه / = انگلیسی
- [توصیف] / طبقه گسترده‌تر داده ها = / غرب آلمان /
- [بخش زبان] / زبان / = / eng /
- [بخش نام‌گذاری] / نام / = / غرب آلمان
- [بخش زبان] / زبان / = / fra /
- [بخش نام‌گذاری] / نام / = / germanique غرب
- یا
- [طبقه اطلاعات]
- [بخش اجرایی اطلاعات]

[پیشینه اجرا] / شناسانه = / انگلیسی

[توصیف] / طبقه گسترده تر داده‌ها = / آلمان غربی. ۱۰ /

[بخش زبان] / زبان = / eng /

[بخش نام‌گذاری] / نام = / غرب آلمان

[بخش زبان] / زبان = / fra /

[بخش نام‌گذاری] / نام = / germanique غرب

[طبقه اطلاعات]

[بخش اجرایی اطلاعات]

[پیشینه اجرا] / شناسانه = / غرب آلمان

[توصیف] / طبقه گسترده تر داده‌ها = / زبان آلمانی /

[بخش زبان] / زبان = / eng /

[بخش نام‌گذاری] / نام = / غرب آلمان

[بخش زبان] / زبان = / fra /

[بخش نام‌گذاری] / نام = / germanique غرب

این توصیف می‌تواند در DCIF اجرا شود.

در بخش توصیف، سطح بخش زبان احتمالاً شامل ثبت و نوشته‌های تکراری است که در بالا مشاهده کردید. طبقه‌بندی داده‌های زیر در این بخش استفاده خواهد شد.

– /زبان/: باید برای شناسایی زبانی که توصیف می‌شود مورد استفاده قرارگیرد. (مانند: زبان مقصد) ارزش‌ها برای این طبقه داده‌ها باید از ارزش‌های قسمت‌های مختلف استاندارد ISO 639 باشد طوری که یک شناسانه بتواند بدون استفاده از هیچ رسانه‌ای به طور بالقوه تعریف شود.

– / تعریف/: برای توصیف طبقه‌بندی داده‌ها وقتی که در یک سیستم خاص درون یک زبان در نظر گرفته می‌شود، تا بر درستی تعریف مرجع تاثیر گذارد.

– / مثال/: مثالی را ارائه می‌دهد از این که چطور طبقه‌بندی داده‌ها برای زبان جاری مقصد استفاده می‌شود.

– / توضیح/: توضیح اضافی مخصوص استفاده در طبقه‌بندی داده‌ها در زبان مقصد.

– / منبع/: به بخش توصیف مراجعه کنید.

– /دامنه مفهومی/: چون شناسانه‌های زبان مقوله داده‌ای ساده‌ای شمرده می‌شوند هیچ گونه ارزشی برای دامنه ادراکی وجود ندارد.

– / یادداشت/: اطلاعات اضافی مرتبط با سطح زبان هدف، به استثنای اطلاعات فنی که معمولاً در / توضیح / شرح داده می‌شود.

بخش نام باید برای ثبت عنوانی برای طبقه داده که از بخش زبان استخراج شده است در زبان هدف به کار رود. بخش نام می‌تواند در یک بخش زبان همان‌طور که در بالا نشان داده شده تکرار شود. عناصر توصیفی زیر با بخش نام در ارتباط هستند.

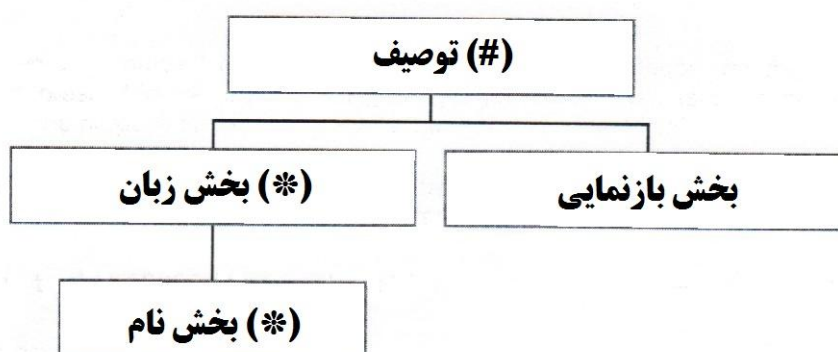
– نام / : یک کلمه یا واحد چندکلمه‌ای برای اشاره به طبقه داده‌ها در زبان معادل است همان‌طور که در بخش زبان مرتبط بیان شده است. نام‌هایی که به یک طبقه داده‌ای داده می‌شوند نباید به هدف شناختن یک طبقه داده‌ای به کار روند.

– وضعیت نام / : با دامنه مفهومی زیر: ( / نام استاندارد شده / ، / نام دلخواه / ، / نام پذیرفته شده / ، / نام بدشمرده شده / ، / نام جایگزین / )<sup>۱</sup>

## ۲-۸ پیوست‌های استاندارد ملی ۱۲۶۲۰ برای قالب توصیفی زبان در استانداردهای ISO 639

### ۱-۲-۸ بازنمایی

در استاندارد ملی ۱۲۶۲۰ هیچ پیش‌بینی برای شناسایی یا بازنمایی غیرزبانی که امری ضروری برای قالب توصیفی زبان می‌باشد، وجود ندارد. شناسانه‌های زبان در استاندارد ISO 639 باید برای بازنمایی، مطابق با استانداردهای ملی شماره ۱۱۱۷۹ بخش اول تا ششم در نظر گرفته شوند. گسترش اولیه، بازنمایی شناسه‌های دو حرفی و سه حرفی را میسر ساخته و مرتبط با بخش توصیف می‌باشد. بازنمایی‌ها، ارزش‌های مجازی هستند که یک طبقه داده می‌تواند استفاده کند. نام‌ها، بازنمایی‌های وابسته به زبان هستند؛ استانداردهای ISO 639 نیز بازنمایی‌های مستقل زبان را فراهم می‌کنند و به نظر نمی‌رسد که شرح مفصلی از آنها در استاندارد ملی ۱۲۶۲۰ و یا در استانداردهای ملی شماره ۱۱۱۷۹ بخش اول تا ششم آمده باشد.



شکل ۳ – نام‌گذاری و بازنمایی استانداردهای ISO 639

<sup>۱</sup> - به استانداردهای ملی شماره ۱۱۱۷۹ بخش اول تا ششم مراجعه شود.

بازنمایی‌های متعدد در استانداردهای ISO 639 شامل انواع لغوی و کتاب‌نامه‌ای از شناسه‌های سه حرفی در استاندارد ISO 639-2 و برای تعدادی از این شناسه‌ها معادل شناسه‌های دو حرفی در استاندارد ISO 639-1 در دسترس می‌باشند. در خصوص قسمت‌های مختلف استاندارد ISO 639، هریک از این انواع بازنمایی با طبقه‌بندی‌های داده‌ای زیرشناسایی می‌شوند:

– / واژه بازنمایی /: شناسه زبان دو حرفی یا سه حرفی ؛  
– / منبع بازنمایی /: اصلاح / واژه بازنمایی / که حاوی یکی از موارد مورد بحث در قسمت‌های مختلف استاندارد ISO 639 می‌باشد.

[طبقه اطلاعات]

[بخش اجرایی اطلاعات]

[پیشینه اجرا] / شناسانه = / انگلیسی

[توصیف] / طبقه گسترده‌تر داده‌ها = / غرب آلمان /

[بخش زبان] / زبان = / fa /

[بخش نام] / نام = / غرب آلمان

[بخش زبان] / زبان = / fr /

[بخش نام] / نام = / Germanique غرب

[بخش بازنمایی] / واژه بازنمایی = / en . / منبع بازنمایی = ISO 639-1 /

بخش بازنمایی ها / واژه بازنمایی = / eng . / منبع بازنمایی = ISO 639-2 /

با استفاده از بازنمایی‌ها، شناسایی بیشتر فراداده‌ها در استانداردهای ملی به شماره ۱۱۱۷۹ امکان‌پذیر است، برای مثال: شمارش دامنه‌های ارزش در دامنه مفهومی :

/ عنوان دامنه مفهومی = / زبان‌های جهان

/ تعریف دامنه مفهومی = / فهرستی از زبان‌های جهان است که با نام یا شناسه نمایش داده می‌شود.

/ عنوان دامنه ارزشی = / شناسه‌های زبانی – شناسه دو حرفی /

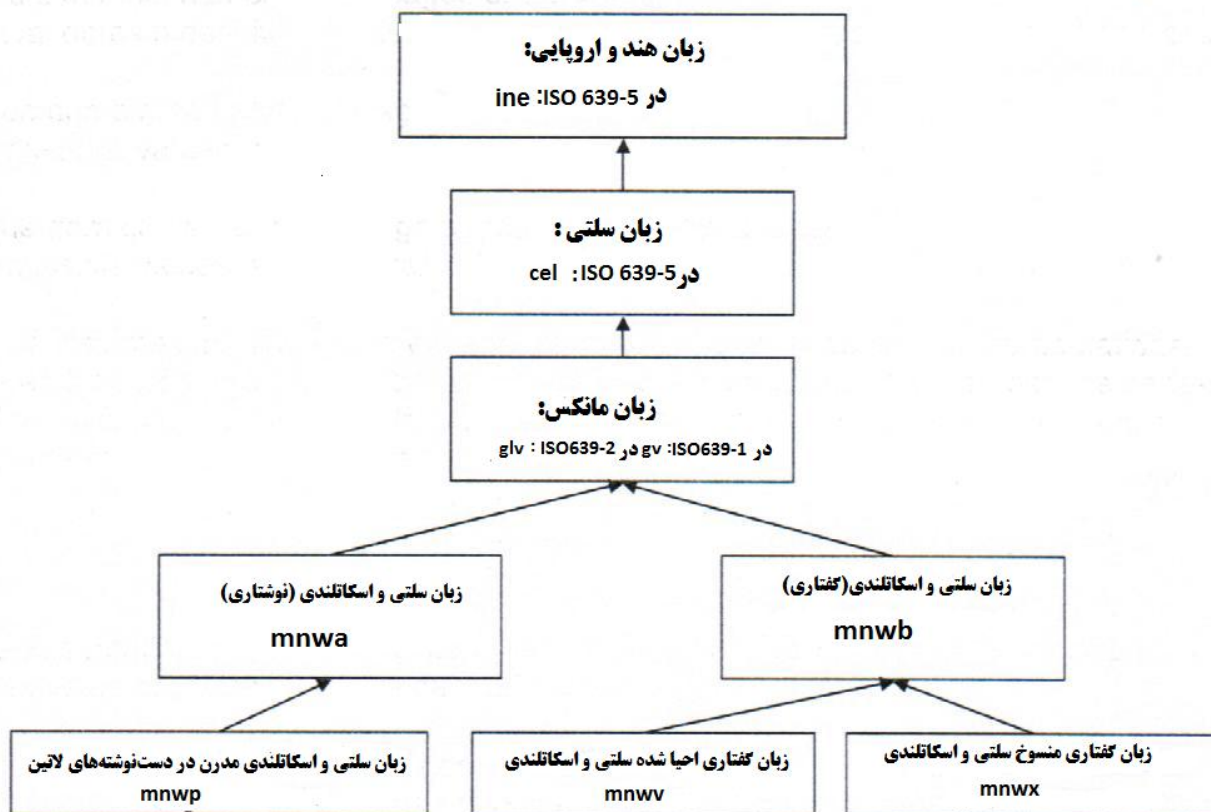
/ ارزش‌های مجاز = / en / - / fr / ...

/ عنوان دامنه ارزشی = / شناسه‌های زبانی – شناسه سه حرفی /

/ ارزش‌های مجاز = / fre / ، / eng / ، ...

تنوع اطلاعات در مورد نام‌ها و بازنمایی‌ها، موجب ساخت محاسباتی سلسله مراتب‌های فراداده از شناسانه‌های زبانی عمومی‌تر تا شناسانه‌های زبانی تخصصی‌تر در سراسر مجموعه‌های این استاندارد می‌شود. موارد / طبقه گسترده‌تر

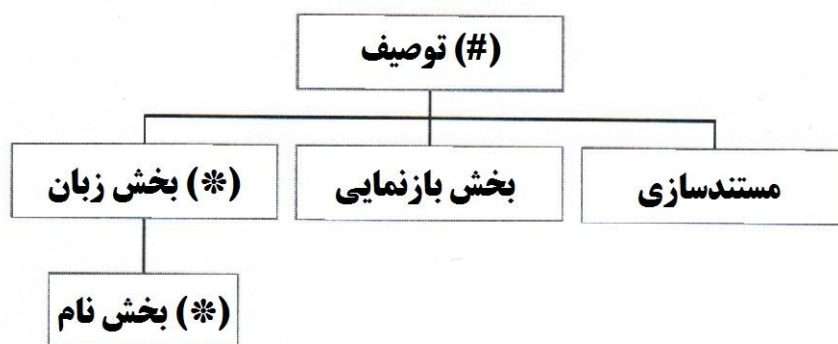
داده‌ها / در زیر می‌آید ، به عنوان مثال، ساخت بخشی از شناسانه‌های مرتبط با زبان مانکس در شکل ۴ نشان داده شده است.



شکل ۴ - یک چارچوب زیرشاخه‌ای از شناسانه‌های مربوط به زبان مانکس

#### ۲-۲-۸ مستندسازی

مراجع ثبت و دیگر پروژه‌های مستندسازی زبان باید به جز مستندات نام‌ها و بازنمایی‌ها، اطلاعات مستند بیشتری برای هر یک از طبقه داده‌های زبان ارائه نمایند. از آنجا که این اطلاعات برای استاندارد ملی ۱۲۶۲۰ ایجاد نمی‌شود برای سهولت تطابق بین استانداردها، یک بخش مستندسازی در شکل توصیفی زبان در بخش توصیف طبق شکل ۵ گسترش می‌یابد.



شکل ۵ - بخش مستندسازی (۱)

بخش مستندسازی به بخش‌های بیشتری تقسیم می‌شود که در شکل ۶ نشان داده شده است.



شکل ۶ - بخش مستندسازی (۲)

فهرست‌های زیرشامل توصیف‌کننده‌های فراداده می‌باشند که برای مستندسازی زبان مورداستفاده قرار می‌گیرند. این توصیف‌کننده‌ها برای گردآوری اطلاعاتی که درشناسایی، مبدأ و نظارت برکیفیت دریک بایگانی فراداده زبان کمک می‌کنند برنامه‌ریزی شده‌اند. این توصیف‌کننده‌ها جلوی اختلافات غیرضروری درتوصیف موارد بسیارمشابه در بایگانی را می‌گیرند. گسترش بایگانی فراداده می‌تواند منجر به اضافه شدن توصیف‌کننده‌های بیشتر شود و مراجع ثبت باید برای قسمت‌های استاندارد ISO 639 چنین ضمائم و اضافات را درمواقع لزوم برای ایجاد قابلیت همکاری در آن مجموعه استانداردها و باتوجه به استاندارد ملی ۱۲۶۲۰ مستند نمایند.

اطلاعات جغرافیایی شامل موارد زیر می باشد :

-نگهدارنده‌ای برای اتصال به اطلاعات GPS ، به عنوان مثال، فراداده‌ای که از سیستم هماهنگ بلند استفاده می‌کند.

- وجه تسمیه مناطق.

-منطقه ملل متحد یا شناسانه‌ها در استاندارد ISO 3166.

اطلاعات زبان‌شناسی شامل:

-روش ارتباطی، به عنوان مثال: زبان گفتاری، نوشتاری یا اشاره ؛

-نظام نوشتاری .

-دستخط (شامل شناسانه‌ها در استاندارد ISO 15924 ، در صورت فراهم بودن).

-دوزبانگی (در "زبان الف" و "زبان ب")؛

-وضعیت، به عنوان مثال: استاندارد، تاریخی، منقرض شده و غیره؛

-خانواده زبان.

اطلاعات زمانی شامل:

- یادداشت تاریخی؛

-رویدادها و تغییرات مدرن.

-تاریخ.

اطلاعات تاریخی برای تغییرات ثبت شده بین نسخه‌ها شامل:

-طبقه تاریخی؛

-طبقه‌بندی تاریخی.

اطلاعات فرهنگی و مذهبی شامل:

-جامعه؛

-فرهنگ دینی.

اطلاعات اجتماعی شامل:

-اندازه جمعیت.

-وضعیت اجتماعی؛

-وضعیت حقوقی.

-توصیف گویش‌ور.

-مهاجرت؛

-اطلاعات سرشماری.



اطلاعات سن

وضعیت سلامتی.

### ۸-۳ اطلاعات زبان

اطلاعات زبانی که قابل محاسبه باشد، شامل:

تعداد زبان‌های زنده.

تعداد زبان‌هایی که از یک تاریخ خاصی به بعد منقرض شده‌اند.

تعداد زبان‌هایی که تنها به عنوان زبان دوم استفاده می‌شوند؛

تعداد گویش‌وران در یک خانواده زبانی.

تعداد گویش‌وران یک کشور؛

شمار و تعداد زبان، به عنوان مثال، تعداد زبان‌های بومی یک کشور

اطلاعات نام‌گذاری زبان شامل:

نام زبان، که تمام نام‌های زبان را شامل می‌شود مانند نام‌های جایگزین، نام‌های گویشی، و

نام گویشی جایگزین که در مدخل‌های زبانی ارائه می‌شوند؛

وضعیت نام زبان، به عنوان مثال، ارجح، تایید شده، مطرود، توصیه نشده.

اطلاعات کشور شامل:

نام رسمی کشور، یعنی نامی که کشور در اسناد رسمی خود از آن استفاده می‌کند؛

جمعیت کشور، یعنی تعداد تقریبی مردم در یک کشور.

مرجع جغرافیایی.

زبان ملی، یعنی زبانی که اکثریت یک کشور به آن صحبت می‌کنند.

زبان اداری، یعنی زبان تعیین شده توسط یک نهاد رسمی؛

نرخ سواد کشور، یعنی ارزیابی درصدی از جمعیت کشور که در همان زبان باسوادند؛

زبان غیربومی: زبانی که در یک کشور توسط مردمی که از کشور دیگر مهاجرت کرده‌اند تکلم می‌شود در حالی که

تفاوت گویشی قابل ملاحظه‌ای بین آن دو منطقه وجود ندارد.

اطلاعات زبانی "وابسته به کشور" شامل:

کشور مبدأ یک زبان، به طور معمول کشور اولیه آن؛

کشوری که در آن بسیاری از گویش‌وران یک زبان قرار دارند؛

جمعیت گویش‌ور کشور یعنی تعداد برآورد شده گویش‌وران زبان اول در یک کشور؛

جمعیت غیرگویش‌ور؛

جمعیت کل گویش‌وران؛

- جمعیت تک زبانه، یعنی تعداد افرادی که در یک زبان، تک زبانه هستند؛
- جمعیت نابینا، یعنی جمعیتی از یک کشور که نابینا گزارش شده‌اند؛
- جمعیت ناشنوا، یعنی جمعیتی از یک کشور که ناشنوا گزارش شده‌اند؛
- اظهارنظرهای جمعیت، یعنی اطلاعات اضافی که می‌تواند شامل ضعف و شکست جمعیت به واسطه گویش، جنسیت یا گروه‌های قومی؛ جمعیت افراد ناشنوا؛ یا اشارات دیگر در رابطه با جمعیت باشد؛
- جمعیت درهمه کشورها.
- جمعیت قومی، یعنی جمعیت افرادی است که خود را به عنوان بخشی از گروه قومی می‌شناسند، بدون در نظر گرفتن این که به چه زبانی صحبت می‌کنند.
- اطلاعات مهم مرجع شامل :
- منبع ( " ادبیات " )؛
- فرهنگ لغت ؛
- دستور زبان؛
- رسانه‌ها؛
- ادبیات خط بریل .
- اطلاعات جغرافیایی شامل :
- اطلاعات زمین‌شناسی و موضع‌نگاری مانند دامنه ارتفاع؛
- اطلاعات زیست محیطی.
- اطلاعات اجتماعی فرهنگی شامل :
- مذهب، یعنی وابستگی مذهبی مردم
- اطلاعات مربوط به ویژگی‌های زبان شامل :
- رده‌شناسی زبانی، مانند نوع ساختار، الگوهای هجایی، یا دیگر ویژگی‌های مرتبط زبانی؛
- نوع ساختار، مانند، " فاعل، مفعول، فعل = SOV "؛
- الگوهای هجا، مانند، " صامت، مصوت، صامت = CVC " .

## پیوست الف

(اطلاعاتی)

### دستورکلی برای استانداردهای ISO 639

#### الف-۱ مراجع ثبت و مسئولیت‌ها در قسمت‌های استاندارد ISO 639

مراجع ثبت جداگانه‌ای برای قسمت‌های ۱، ۲ و ۳ معرفی شده است. نام‌ها و اطلاعات تماس در هر یک از قسمت‌ها ارائه شده است. مرجع ثبت قسمت ۵ مشابه قسمت ۱ است.

#### الف-۲ کمیته مشورتی مشترک این استاندارد در سازمان ISO

یک کمیته مشورتی مشترک ایجاد شده است تا مراجع ثبت این استاندارد را راهنمایی کند. این کمیته باید اجرای قوانین شناسه‌گذاری را همان‌گونه که در قسمت‌های ۱، ۲ و ۳ از استاندارد ISO 639 وضع شده است، هدایت کند.

#### الف-۲-۱ ترکیب

ساختار این کمیته مشورتی مشترک تشکیل شده از:

– یک نماینده از مراجع ثبت استاندارد ISO 639-1.

– یک نماینده از مراجع ثبت استاندارد ISO 639-2.

– یک نماینده از مراجع ثبت استاندارد ISO 639-3.

– سه نماینده از کمیته فنی ۳۷،

– سه نماینده از کمیته فنی ۴۶.

هر دو کمیته فنی فوق ممکن است نمایندگان جایگزین معرفی کنند.

#### الف-۲-۲ عضویت

نمایندگانی که مراجع ثبت قسمت‌های ۱، ۲ و ۳ از استاندارد ISO 639 پست خود را به مدت دو سال به‌طور چرخشی حفظ خواهند کرد. ممکن است از حداکثر پنج کارشناس فنی خواسته می‌شود تا به عنوان ناظر بدون حق رای شرکت داشته باشند. ناظران مجاز به دریافت اسناد ارسال شده به کمیته مشترک مشورتی خواهند بود و انتظار می‌رود در عوض به ارائه نظرات بپردازند.

#### الف-۲-۳ دبیرخانه

ممکن است کمیته مشترک مشورتی تصمیم به انتصاب دبیر کنند که مسائل تصمیم گرفته شده توسط کمیته را آماده کند، برگه‌های رای را سازماندهی کند، و اسناد و مدارک حاصل از تصمیم‌گیری‌های مربوط به جداول شناسه را حفظ کند.

### الف-۳ آیین کار در کمیته مشترک مشورتی برای قسمت‌های استاندارد ISO 639

این کمیته در درجه اول با مکاتبه و در شرایط فوق‌العاده با برگزاری جلسه فعالیت خواهد کرد. اگر جلسه ضروری باشد، ترجیحاً باید همراه جلسات عمومی کمیته فنی شماره ۳۷ بخش دوم یا کمیته فنی شماره ۴۶ بخش چهارم برگزار شود.

### الف-۴ اضافه و حذف از فهرست نهادها، تغییرات شناسانه‌ها

درخواست برای اضافه، حذف و تغییر شناسانه‌ها باید با یک دلیل منطقی همراه باشد. مراجع ثبت در قسمت‌های ۱، ۲ و ۳ از استاندارد ISO 639 باید با کمیته مشترک مشورتی در مورد پیشنهاد اضافه، حذف و یا تغییر، و شناسانه پیشنهادی مشورت نمایند.

### الف-۵ ذخیره‌سازی شناسانه‌ها

هنگامی که یک درخواست برای گنجاندن یک نهاد جدید رد شده است، مراجع ثبت در قسمت‌های ۱، ۲ و ۳ از استاندارد ISO 639 ممکن است شناسانه درخواستی را برای استفاده متقاضیان و سایر کاربران احتمالی ذخیره نمایند.

### الف-۶ ایجاد شناسانه‌های زبان

ایجاد شناسانه‌های زبان باید با توجه به قوانین شرح داده شده در قسمت‌های ۱، ۲ و ۳ از استاندارد ISO 639 باشد.

### الف-۷ روش‌های رأی‌گیری

هریک از اعضای کمیته مشترک مشورتی دارای یک رای می‌باشند (رای‌گیری الزامی است). رای‌گیری به صورت نوشتن (به طور معمول از طریق پست الکترونیکی) و یا در یک جلسه انجام می‌شود. رای‌گیری با تلفن باید به طور کتبی تایید شود. عدم پاسخ به عنوان یک رای ممتنع در نظر گرفته می‌شود.

تصویب یک رای منوط به اتفاق آرا می‌باشد. اگر رأیی به اتفاق آراء نرسد، رای‌گیری دوم انجام خواهد شد. رأی مکتوب باید با تمام نظرات دریافتی همراه باشد. حداقل پنج رای مثبت برای تصویب مورد نیاز است.

لازم است هر نوع اصلاحیه و تجدیدنظر قبل از انتشار با توجه به قوانین رای‌گیری تصویب شود.

### الف-۸ ثبات جداول شناسه

باید هرگونه تلاشی را انجام داد تا ثبات جداول شناسه در قسمت‌های استاندارد ISO 639 حفظ شود. شناسانه‌های زبان که اختصاص داده شده هستند نباید پس گرفته شوند، مگر در موارد استثنایی که توصیه نمی‌شود.

باتوجه به این واقعیت که زبان و موقعیت جغرافیایی سیاسی در طول زمان تغییر می‌کند، گاه ممکن است تغییر نام‌های زبان و گسترش دقیق یک مورد شناسه‌گذاری شده توصیه شود. همه این اصلاحات باید با دقت زیاد انجام شود تا از اعتبار مداوم داده‌ها اطمینان حاصل شود.

موارد جدید به تمام بخش‌های جداول شناسه اضافه خواهند شد. همه این افزوده‌ها باید به خوبی مستندسازی شود. اکثر افزوده‌ها به جدول شناسه ۳ حرفی از استاندارد ISO 639-2، ارزش شناسانه‌های گروه باقی‌مانده را تغییر خواهد داد. در غیر این صورت، باید تلاش کرد تا تاثیر اضافه شده‌ها را بر جدول شناسه به حداقل رساند.